

l'arjau

REVISTA CULTURAL

Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols

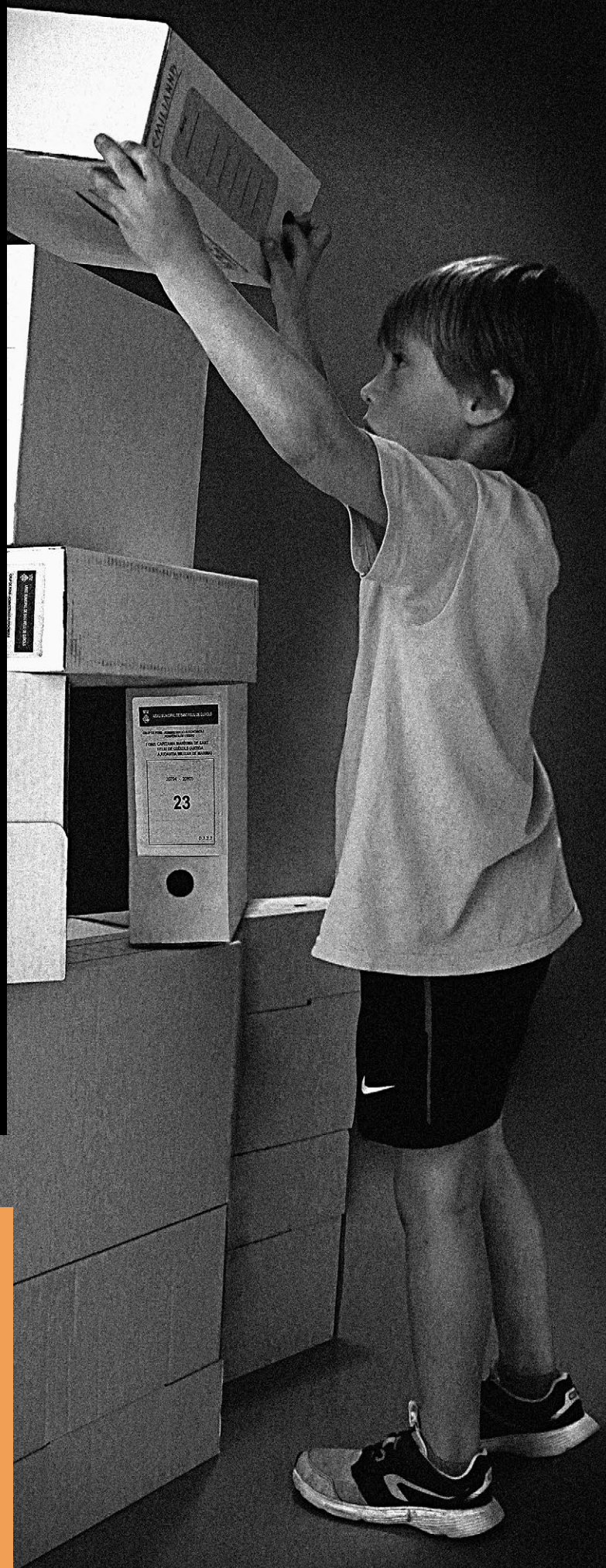
Núm. 83 DESEMBRE 2019

Revista gratuïta

CALIDOSCOPI

L'arxiu, cosa de tots

- **L'ENTREVISTA**
RAMON ALBERCH, expert en gestió de documents i arxius i president d'Arxivers sense Fronteres Internacional, explica l'arxivística a Catalunya des de la transició democràtica
- **CONTRASTOS**
Paper vs. xarxes socials
- **LES IMATGES**
I tanmateix, es mou
- **TINGLADO**

Josep Auladell, Marc Auladell, Anna Martínez i M. Àngels Suquet, actual equip de l'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols, 1 d'octubre del 2019. AMSFG. Col·lecció Municipal d'imatges (autoria: M. Àngels Suquet)

EN AQUEST NÚMERO...

■ PRESENTACIÓ	3
■ CALIDOSCOPI	
Calidoscopi. L'Arxiu, cosa de tots	4
El punt de vista	6
L'entrevista. Ramon Alberch	40
Contrastos	46
Les imatges	48
■ DIRECTORI	59

EDICIÓ

AJUNTAMENT DE SANT FELIU DE GUÍXOLS
www.guixols.cat

REDACCIÓ

ARXIU MUNICIPAL
SERVEI DE PUBLICACIONS D'ARXIU
Crtà. de Girona, 45-47
17220 St. Feliu de Guíxols
Tel. 972 32 25 93

COORDINACIÓ

M. ÀNGELS SUQUET

CONSELL DE REDACCIÓ

JOSEP AULADELL, MARC AULADELL,
PERE CARRERAS, SÍLVIA ALEMANY,
DAVID HERNÁNDEZ

COL·LABORADORS

RAMON ALBERCH, JOSEP AULADELL,
MARC AULADELL, SALVADOR ESTIBALCA,
ÀNGEL JIMÉNEZ, JOAN SOLER,
M. ÀNGELS SUQUET

FOTO DE LA PORTADA

ELS ARXIUS CONSTITUEIXEN EL LLEGAT
DOCUMENTAL DELS POBLES, CONSTRUÏT GENERACIÓ
RERE GENERACIÓ. AMSFG. COL·LECCIÓ MUNICIPAL
D'IMATGES (AUTORIA: SALVADOR ESTIBALCA)

ASSESSORAMENT LINGÜÍSTIC

ELISENDA LORÉS I MIREIA TRULL

DISSENY I MAQUETACIÓ

DOSIS STUDIO

IMPRESSIÓ

GRÀFIQUES BIGAS

ISSN 2013-0813
DIPOSIT LEGAL: GI-1.611-89

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny, fotografies, dibuixos i estadístiques, no pot ser reproduïda, emmagatzemada ni transmesa de cap manera ni per cap mitjà (electrònic, mecànic, òptic, de gravació o bé fotocòpia) sense autorització prèvia de l'autor i editor.

MILLOR INICIATIVA
DE COMUNICACIÓ
INSTITUCIONAL
2014

Premis
Carles Rahola
de Comunicació Local

Detall d'una peça de fusta de 3,60 m de llargada que correspon al capçal de l'antic armari utilitzat com a arxiu de la documentació municipal. Escut municipal i any 1605 de construcció del moble. AMSFG. Col·lecció Municipal d'imatges (autoria: Marc Auladell Agulló).

PRESENTACIÓ Els dies 9 a 12 de maig Sant Feliu de Guíxols va acollir el XVII Congrés d'Arxivística i Gestió de Documents de Catalunya, un dels més grans que se celebren a Catalunya, en el qual es van aplegar prop de 320 professionals. Aquest esdeveniment ha suposat un reconeixement del col·lectiu d'arxiviers a la tasca realitzada durant dècades per l'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols. Sota el lema *L'arxiu social*, ponents i congressistes van exposar, proposar i debatre com els arxius donen servei a la comunitat en el vessant més humà. Així, es va parlar del paper dels arxius en l'assoliment de la transparència de l'Administració pública i dels governs; en la seva participació en els mecanismes de reparació i justícia social; la recuperació de les dades generades en plataformes socials; en accions per fomentar la participació dels ciutadans en diferents aspectes del tractament de la documentació com la creació de dades o la descripció de documents. Malgrat que sembli contradictori, aquesta funció social només pot assolir el seu ple desenvolupament per mitjà de les tecnologies de la informació, atès que són les que poden facilitar la desitjada interacció entre ciutadans i arxius.

Els arxius són els centres especialitzats en el tractament i gestió de documentació amb l'objectiu de fer accessible la informació a tots els ciutadans, ja sigui de tipus administratiu o bé de tipus històric. Als arxius es guarda la memòria col·lectiva i individual, des de l'àmbit oficial o el privat. Els arxius actuen com a mediadors de la informació, assessorant i desenvolupant recursos per facilitar l'accés als usuaris, presencialment o en línia. També produeixen publicacions, exposicions i activitats que permeten als ciutadans gaudir i conèixer el patrimoni documental sense haver de fer recerca. Els arxius, com la història, van néixer amb l'escriptura –fa 6.000 anys. La importància política i administrativa dels arxius i dels documents s'ha fet evident al llarg de la història, però durant el segle xx s'ha evidenciat el seu paper en el reconeixement i la garantia dels drets humans i dels valors democràtics.

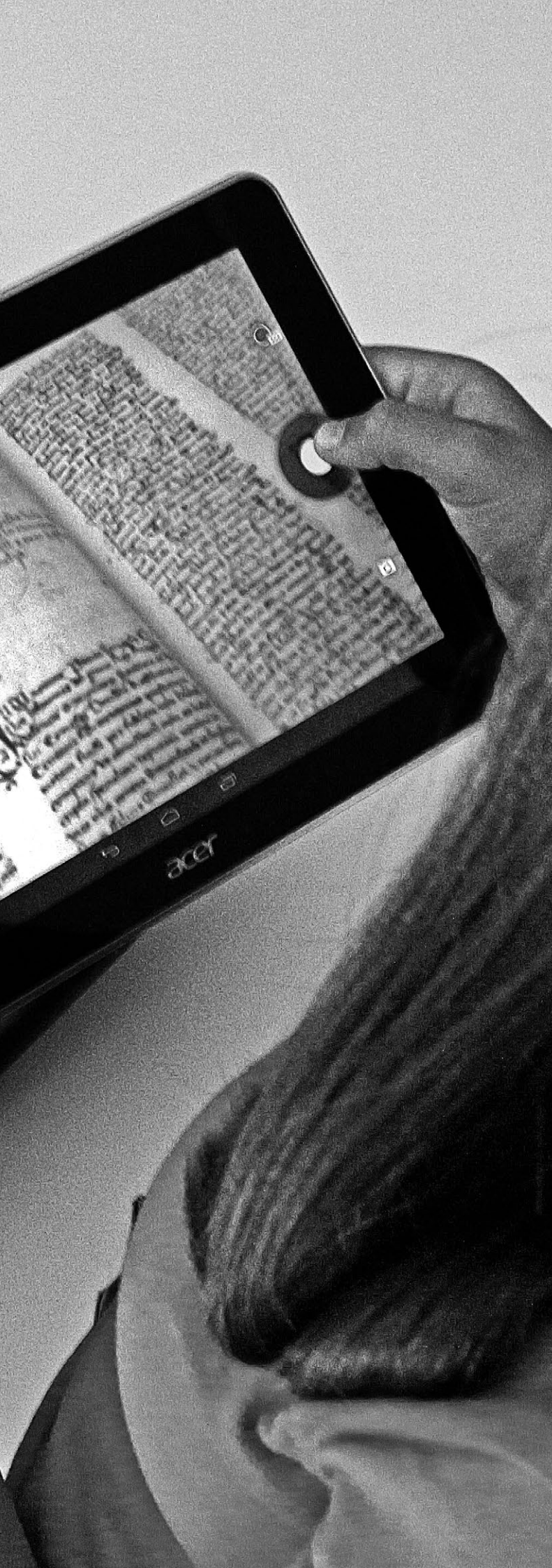
transmissis...
 Gregorius...
 In...
 In...
 In...

Dominus...
 Gregorius...
 o...
 nia...

Dominus...
 Gregorius...
 o...
 nia...

Dominus...
 Gregorius...
 o...
 nia...

Digital scan of the manuscript page on the tablet screen, showing dense Latin text.

CALIDOSCOPI

L'arxiu, cosa de tots

«Un bon arxiver és més necessari per a l'Estat que un bon general d'artilleria.» Napoleó Bonaparte (1769-1821). Aquesta frase atribuïda al militar i estadista francès actualment és més vigent que mai. Al llarg de la història els estaments del poder han produït documents per poder tenir informació per administrar els recursos del seu territori. La sentència de Napoleó ho expressa de manera molt gràfica –més tenint en compte que ell havia estat format com a oficial d'artilleria–, ja que considera que els comandaments dels exèrcits, que són un dels elements més representatius del poder, no poden desplegar cap estratègia si no tenen les dades necessàries. Aquesta idea és extrapolable a tots els àmbits i en el globalitzat món actual, on els imperis no són creats pels exèrcits sinó per l'economia i la cultura, la importància de la creació, gestió i accés de les dades encara resulta més evident. Avui dia, doncs, el repte dels arxius rau en el trencament dels antics estereotips i el desplegament de la seva metodologia de manera normalitzada i integrada amb les tecnologies de la informació. En aquest L'ARJAU volem reflexionar sobre aquesta transformació i, especialment, explicar la història i l'actualitat de l'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols. Joan Soler exposa quins són els canvis que han experimentat els arxius en les darreres dècades i els temes que es van tractar al XVII Congrés d'Arxivística i Gestió de Documents de Catalunya; Marc Auladell fa una repassada a la història d'aquest arxiu i dels arxivers que hi ha hagut al capdavant; Àngel Jiménez desvetlla la seva experiència professional com a director de l'Arxiu Municipal durant més de trenta anys; M. Àngels Suquet explica com funciona el servei actualment i Josep Auladell ens desvetlla un tastet d'anècdotes i curiositats a partir de les fotografies de l'arxiu. Ramon Alberch, a l'entrevista, explica quin era el panorama dels arxius durant la transició democràtica i com va néixer i créixer l'arxivística catalana actual.

Vist per L'ASSOCIACIÓ D'ARXIVERS - GESTORS DE DOCUMENTS

UNA PORTA OBERTA A L'ARXIU SOCIAL. Els arxius no han deixat d'evolucionar al llarg dels segles. Al segle xx, encara predominava la visió historicista però es va recuperar la funció administrativa primigènia. Tanmateix, ja no es tractava només de facilitar la consulta de la documentació per a la gestió i la presa de decisions. A les portes del nou mil·lenni, els arxius van posar el seu coneixement i metodologia al servei de les institucions, per definir processos i organitzar la documentació des de la seva creació. Alhora, es va fer evident la necessitat de fer conèixer els arxius a la societat en general per mitjà de serveis pedagògics i activitats de difusió. Així els arxius van desenvolupar la seva *funció cultural*. A finals dels noranta, va néixer a Catalunya l'organització Arxivers sense Fronteres amb l'objectiu de promoure la conservació del patrimoni documental com a base per a la defensa dels drets humans i la preservació de les identitats dels pobles, tot fent difusió del valor dels documents en aquests àmbits. Ja en el nou mil·lenni, les tecnologies de la informació han comportat la implementació de l'administració electrònica. Però, sobretot, ha deixat enrere els tradicionals documents en paper (cartes, diaris, fotografies, etc.). Ara, si els arxius volen ser autènticament socials, s'han de replantejar les tradicionals polítiques de difusió i d'ingrés de fons documentals.

Carles Motas, alcalde de Sant Feliu de Guíxols, conversa amb Joaquim Torra, president de la Generalitat de Catalunya, i Elsa Ibar, directora general de Patrimoni Cultural, abans de la cerimònia de cloenda del Congrés, l'11 de maig. AMSFG. Fons Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols (autoria: Pere Carreras).

El mes de maig passat, i durant quatre dies, va tenir lloc a Sant Feliu de Guíxols el XVII Congrés d'Arxivística i Gestió Documental de Catalunya. Aquesta és la trobada professional més important del món dels arxius a Catalunya, que cada dos anys se celebra en alguna localitat catalana. El seu objectiu és que els professionals dels arxius i de les ciències afins es trobin, parlin, comparteixin i actualitzin projectes i idees. La ciutat de Sant Feliu de Guíxols ens va acollir de la millor manera. Més de 300 arxivers i arxiveres van poder gaudir de quatre dies de treball i debat al Teatre Auditori Municipal Narcís Masferrer Buxó i a les sales del Monestir de Sant Feliu. La valoració feta pels assistents fou molt positiva tant per l'extraordinari entorn com pels temes tractats. Sobre aquest darrer punt voldríem fer algunes valoracions, a fi i efecte d'explicar de manera planera quins són els problemes que els arxivers afrontem actualment.

Els arxius som centres actius en preservació del patrimoni documental. A hores d'ara ningú discuteix aquest punt. La pregunta és si té sentit seguir fent "només" aquesta tasca. La preservació documental no es pot seguir orientant només a tasques conservadores, a la restauració, a la protecció i a

Per això parlem d'Arxiu Social, un arxiu que treballa obert, per a tothom, per treballar conjuntament totes les identitats possibles, per posar el focus també (i sobretot) a donar veu a les veus que fins ara no s'han vist representades als arxius.

la salvaguarda. El patrimoni documental necessita que sigui valorat, difós, explicat, que s'ajudi a la seva comprensió, anar més enllà de la mera contemplació. Els arxius del segle XXI busquen aproximar allò que custodien al ciutadà perquè s'ho faci seu i participi en la presa de decisions sobre allò que s'ha de conservar, com fer-ho o com explicar-ho millor.

Davant la crisi de legitimitat de les polítiques culturals que es manifesta de manera crua els darrers anys, amb menys disposició de personal i de recursos, els arxius no es poden circumscriure purament i exclusiva a una visió "cultural" d'allò que fan. La visió ha de ser "social". Per això parlem d'Arxiu Social, un arxiu que treballa obert, per a tothom, per treballar conjuntament totes les identitats possibles, per posar el focus també (i sobretot) a donar veu a les veus que fins ara no s'han vist representades als arxius. Tots sabem que als arxius trobem els fons documentals de les grans personalitats, les institucions més significatives, de les administracions públiques, de les empreses més potents. Però, i els moviments socials com ara el feminisme? I les

Vista general de la fira d'arxius "El carrer dels arxius", que va tenir lloc al passeig Rius i Calvet el diumenge al matí, per tal que els arxius de Catalunya fessin difusió de les seves activitats per a públic infantil i familiar. AMSFG. Procedència: Associació d'Arxivers – Gestors de Documents de Catalunya (autoría desconeguda).

A dalt, Josep Melcior Muñoz, primer tinent d'alcalde de l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols; Elsa Ibar, directora general de la Direcció General de Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya, i Joan Soler, president de l'Associació d'Arxivers – Gestors de Documents de Catalunya, conversant abans de l'acte d'obertura del congrés. AMSFG. Fons Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols (autoria: Pere Carreras).

Membres dels comitès organitzador i científic moments abans dels parlaments inaugurals. AMSFG. Fons Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols (autoria: Pere Carreras).

A l'altra pàgina, de dalt a baix i d'esquerra a dreta:

Salvador Cabré, director de l'Arxiu Comarcal de l'Alt Camp, i M. Àngels Suquet, directora de l'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols, exposant les seves experiències en l'àmbit de la didàctica. AMSFG. Procedència: Associació d'Arxivers – Gestors de Documents de Catalunya (autoria desconeguda).

Judith Albertí exposant al congrés les experiències de "gamificació" del Museu d'Història de Sant Feliu de Guíxols en el marc dels Tallers d'Història. AMSFG. Fons Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols (autoria: Pere Carreras).

Arxivers dels municipis del Baix Empordà abans de la inauguració del Congrés. AMSFG. Fons Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols (autoria: Pere Carreras).

reivindicacions dels grups LGTBI? I les manifestacions més concretes al voltant del Procés o de la protecció del Medi Ambient? Què cal fer i com hem d'arxivar tot allò que la societat produeix sense necessitat d'un ens jurídic al darrere, simplement per l'acció col·lectiva de les persones amb projectes i ideals comuns?

Una documentació que cada vegada es produeix més en digital. Les dades, però també les fotografies, la producció audiovisual, tot plegat ens obre reptes molt profunds de cara a continuar realitzant una tasca de gestió i difusió de la memòria de les societats. Com afrontar els volums ingents d'informació produïda en digital? Com assegurar que tota aquesta informació és legítima, autèntica, genuïna i no és font de desinformació i falsedat? La transformació digital de la nostra societat provoca un impacte inevitable també sobre les activitats d'arxiu. Totes aquestes dades les hem de gestionar només els professionals de l'arxivística? O potser el que ens cal és que totes les persones assumeixin una nova responsabilitat vital com és la gestió i preservació de la seva pròpia memòria? Qui millor que cadascú per definir tot allò que diu ser, creure o pensar. Amb un treball compartit no seran els

Què cal fer i com hem d'arxivar tot allò que la societat produeix sense necessitat d'un ens jurídic al darrere, simplement per l'acció col·lectiva de les persones amb projectes i ideals comuns?

Al costat d'aquestes línies, vista general del públic assistent a la cantata al passeig Rius i Calvet de Sant Feliu de Guíxols. AMSFG. Procedència: Associació d'Arxivers – Gestors de Documents de Catalunya (autoria desconeguda).

“arxiu” els que facin memòria sinó que serà tothom que pensarà “arxivísticament”. Els arxius serem assessors i centres de referència.

Un deversall de nous reptes que no podem afrontar purament i exclusiva des d'una òptica professional. Cal també la participació i implicació dels agents polítics. Una nova llei d'arxius que afronti els problemes del segle XXI i que superi l'actual que és del 2001. Un bon disseny i implantació del Sistema d'Arxius de Catalunya, en procés d'un afebliment incompreensible a mesura que passen els anys. Una idea de país per a les polítiques d'arxius que filtri per capillaritat a totes les institucions públiques i a les entitats privades. Una adaptació als canvis en digital que ens permeti passar de la gestió documental a la “governança” de la informació per, a continuació, participar activament en les polítiques de “governança” de la dada.

Perquè no tot és patrimoni i cultura, hi ha un camp de treball d'oportunitats i immens per a l'arxivística en l'àmbit de la transparència i l'accés a la informació de qualitat. Si és que no ha sigut sempre aquest el principal espai d'actuació. El focus de l'activitat d'arxiu ja no es troba posat en el “patrimoni i la memòria” sinó que està posat en l'accés a la informació, d'on deriven els altres dos elements. L'accés a la informació, de qualitat i autèntica, és un altre dels grans reptes no només dels arxivers sinó de la societat en general.

El focus de l'activitat d'arxiu ja no es troba posat en el "patrimoni i la memòria" sinó que està posat en l'accés a la informació, d'on deriven els altres dos elements.

La lluita contra la corrupció per la via de l'accés a la informació que permeti fiscalitzar la tasca dels nostres governants. La transparència de les accions de govern, de la gestió del pressupost i de les relacions laborals. La possibilitat de reutilització de les dades que les administracions custodien per generar evolució positiva i nous negocis als ciutadans. Tot gira al voltant de les dades, la informació i els documents. Una trilogia de components que ens envolten en una societat de la informació que cada vegada vol conèixer més i millor. Per ser més justos, menys desiguals i millors persones.

Com podeu veure temes molt diversos però que trenquen completament amb una visió clàssica, obscura i plena de pols, dels arxius del nostre país. En la mesura que els arxius s'adaptin a aquestes noves necessitats socials, els arxius seran centres més populars i utilitzats pels nostres ciutadans. De fet, cada consulta a una administració pública, feta des d'un portal de transparència o d'una seu electrònica, és una activitat d'arxiu. Cal canviar la manera d'entendre les coses si és que realment les volem fer diferents. Els arxius de Catalunya estan en aquesta fase de forts canvis de paradigma. Ara només cal que tothom ens hi acompanyi. L'Arxiu Social té les portes obertes, de bat a bat, sense por i perquè tothom hi participi. L'arxiu, de fet, comença en un mateix. Feu aquesta reflexió, mireu a casa la documentació que teniu, les vostres fotografies, tot allò que compartiu a les xarxes socials, tot allò que teniu als vostres dispositius mòbils. Més que mai l'arxiu resideix en un mateix. Feu aquesta reflexió i veureu quina importància i quina dimensió pren tot plegat. I si us sentiu aclaparats i desorientats davant d'aquest torrent de dades que circulen arreu, feu un pas molt senzill: truqueu a l'arxiver o a l'arxivera. Us ajudarà. Segur.

Joan Soler Jiménez

President de l'Associació d'Arxivers – Gestors de Documents de Catalunya

A dalt, a les dues pàgines i d'esquerra a dreta:

Ambient a la carpa en un descans dels congressistes durant la segona jornada del congrés. AMSFG. Procedència: Associació d'Arxivers – Gestors de Documents de Catalunya (autoría desconeguda).

Vista general de l'escenari del Teatre Auditori Municipal Narcís Masferrer (TAM) durant els parlaments inaugurals. AMSFG. Fons Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols (autoría: Pere Carreras).

Tècnics municipals de l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols durant la cloenda del congrés. AMSFG. Fons Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols (autoría: Pere Carreras).

L'organització del congrés va oferir un programa d'activitats adreçades a tots els guixolencs i congressistes el dissabte al vespre i el diumenge al matí. A la imatge, moment de l'actuació del grup de versions Banda Neon al passeig Rius i Calvet, el dissabte al vespre. AMSFG. Procedència: Associació d'Arxivers – Gestors de Documents de Catalunya (autoría desconeguda).

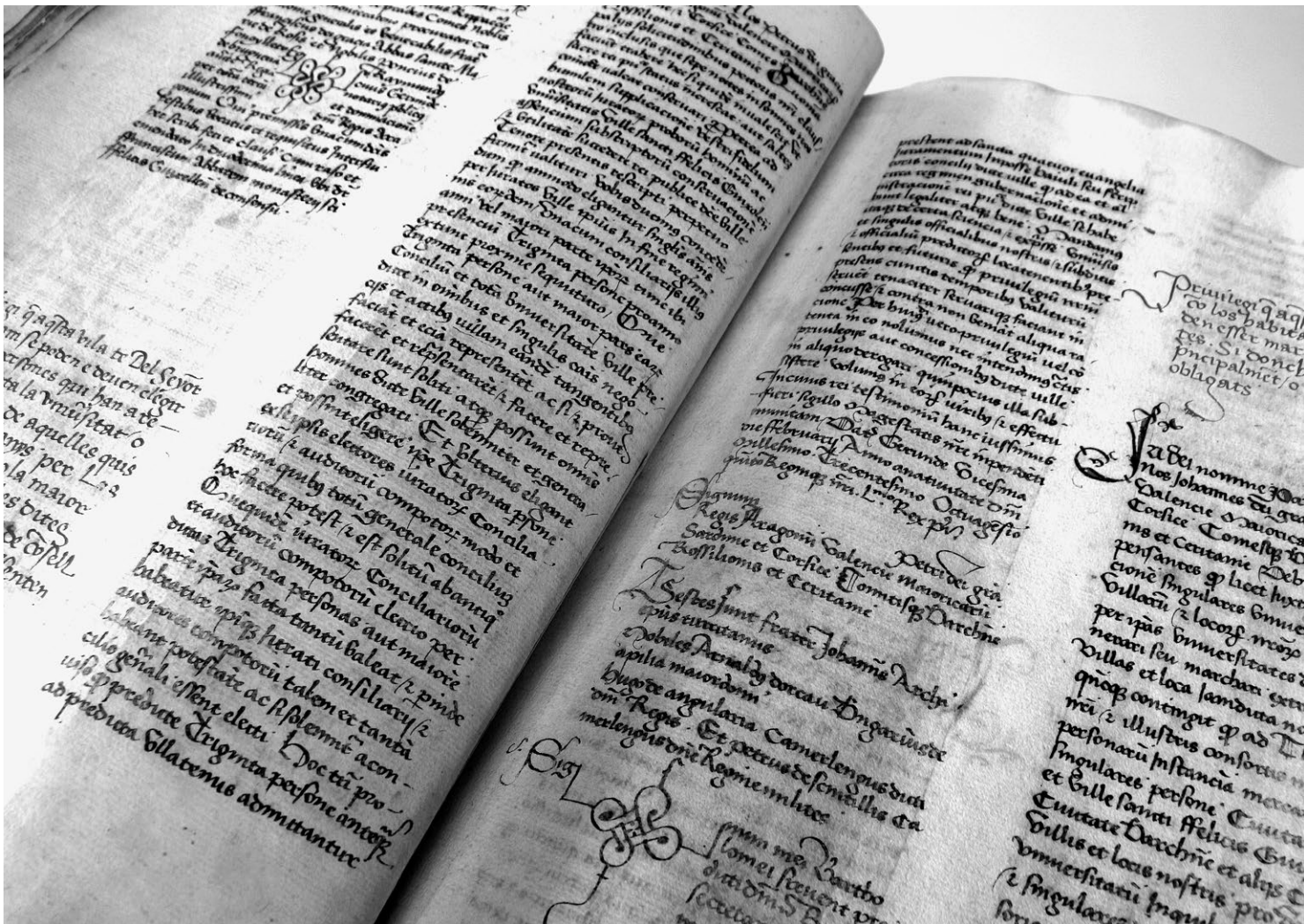
Vist per la **HISTÒRIA** DE L'ARMARI AL REPOSITORI DIGITAL O COM L'AJUNTAMENT DE SANT FELIU DE GUÍXOLS HA ENDREÇAT ELS SEUS DOCUMENTS EN EL TRANCURS DELS SEGLES. L'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols conserva documentació generada per l'Ajuntament des del segle XIV fins als nostres dies. Els documents més antics es redactaven sobre pergami, posteriorment es va generalitzar l'ús del paper i actualment predominen els documents electrònics. Tots aquests documents s'han originat per donar resposta a necessitats pròpies del moment i l'època en què van ser creats, però molts adquireixen un valor legal o probatori que en justifica la preservació més enllà de la vigència immediata. A més, amb el temps, també assoleixen un valor cultural que ens permet conèixer com era Sant Feliu i les seves persones en el passat i de quina manera ha evolucionat fins al present. Més enllà del seu suport, cronologia o contingut, doncs, els documents poden ser-nos útils en qualsevol moment, i per això des de temps reculats s'ha buscat sistemes d'arxiu per a garantir-ne la perdurabilitat i accessibilitat.

La història de la humanitat està estretament lligada als arxius. A l'Antiguitat, el naixement de l'escriptura i la comptabilitat, per una banda, i la possibilitat de fixar lletres i números en suports perdurables, per l'altra, va afavorir el desenvolupament de l'administració, la legislació i la fiscalitat. En conseqüència, els col·lectius humans es van poder dotar de sistemes d'organització política, social i econòmica cada vegada més complexos. Amb aquestes primeres civilitzacions s'originaven també els primers documents i, alhora, les fórmules per conservar-los com a font de poder i com a garantia pel funcionament de la comunitat, la defensa d'interessos i el compliment d'obligacions.

QUAN ENCARA NO EXISTIEN ELS DISCS DURS: EL 'LLIBRE VERMELL'

Fem ara un salt en el temps i traslladem-nos a casa nostra a l'edat mitjana, mentre assistim a la lenta consolidació d'una petita comunitat d'homes i dones a redós d'un monestir benedictí fundat el segle X –o potser abans– arran de mar. No hi ha una data precisa per saber en quin moment aquesta comunitat es va configurar jurídicament com la vila de Sant Feliu de Guíxols i va passar a tenir uns òrgans de representació propis que vindrien a ser un equivalent de l'actual Ajuntament. Algunes referències indicarien que això ja hauria tingut lloc el segle XII o XIII. Sigui com sigui, la documentació original més antiga generada pel govern municipal guixolenc que es conserva actualment es remunta a finals del segle XIV. En aquella època totes les institucions de poder ja tenien cura de conservar la documentació que els era essencial: senyors feudals, monestirs, reis... i, també, organitzacions municipals que representaven i gestionaven els interessos col·lectius dels seus conciutadans. Si bé no disposem de notícies sobre l'existència d'algun sistema d'arxiu de la documentació municipal guixolenc al segle XIV, sí que sabem que les autoritats locals del moment ja es mostraven preocupades per preservar la informació que consideraven més essencial. L'any 1354 se signà una concòrdia molt important per a Sant Feliu de Guíxols, que en definia la naturalesa jurídica. A partir d'aquí, es prengué la decisió d'aplegar en un únic llibre una còpia autèntica dels documents que reconeixien drets i privilegis a la vila guixolenc, així com de tots aquells altres que es creien rellevants per a la seva organització i funcionament; aquesta mesura afectava tant els documents que ja existien en aquell moment i eren de dates anteriors com dels que s'anirien produint en els segles posteriors. Si féssim un paral·lelisme amb la nostra societat, aquest volum, que es coneix

Si féssim un paral·lelisme amb la nostra societat, aquest volum, que es coneix com a *Llibre vermell*, vindria a ser una mena de disc dur on desariem una còpia de seguretat dels fitxers que considerem més rellevants per tal de poder-los recuperar fàcilment si ens fessin falta.

com a *Llibre Vermell*, vindria a ser una mena de disc dur on desariem una còpia de seguretat dels fitxers que considerem més rellevants per tal de poder-los recuperar fàcilment si ens fessin falta.

De nou el *Llibre Vermell* ens mostrarà fins a quin punt les autoritats locals es preocupaven per conservar la seva documentació més vital. Ens trobem ara a 10 de juliol del 1543 i Sant Feliu corre el risc de ser atacada per les armades turques i franceses. Per això, aquell dia el govern municipal guixolenc acordà nomenar un representant que, juntament amb un delegat del monestir benedictí, conduiria en dipòsit a Barcelona (a la Mitra o a la Seu), l'argent i les custòdies de la localitat. Les autoritats guixolenques també hi afegiren la caixa de privilegis i el llibre de privilegis de la vila, és a dir, els pergamins que garantien

Detalls del *Llibre Vermell*. AMSFG. Col·lecció Municipal d'imatges (autoria: Salvador Estibalca).

Lluís Esteva era alhora director de l'arxiu i del museu. Reobertura del Museu d'Història el 29 de juny de 1974. Sr. Pere Albertí, alcalde de Sant Feliu de Guíxols; Joan Tarrés Vives, ponent de Cultura de la Diputació de Girona; Lluís Esteva, Mn. Carles Puigbert, Josep Escortell i Pere Caner. AMSFG. Fons Enric Figueras (autoria: Foto Cine Antorcha).

A l'altra pàgina, a dalt i a baix, mossèn Llambert Font durant la inauguració de l'Arxiu Municipal l'any 1955 a l'edifici de l'Ajuntament. AMSFG. Col·lecció Municipal d'imatges (autoria desconeguda).

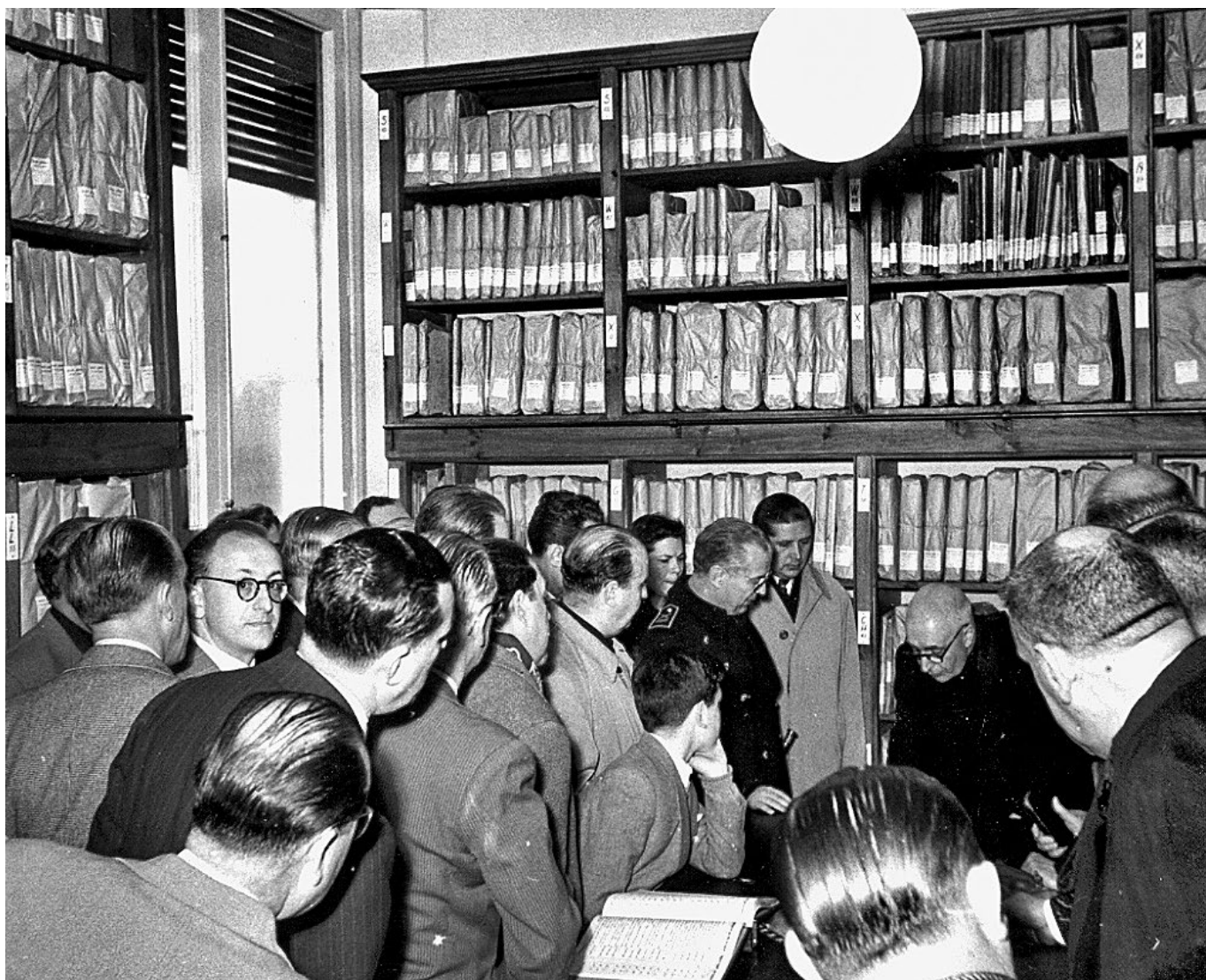
els drets dels guixolencs i el ja esmentat *Llibre Vermell*; tot plegat, doncs, béns mobles tan o més valuosos per a la supervivència jurídica del conjunt dels habitants de Sant Feliu que els objectes litúrgics o elaborats amb materials nobles. El transport es faria amb una barca armada, però si el representant municipal intuïa perill a l'altura de Blanes, continuaria per via terrestre¹.

GUARDAR ELS PAPERS EN UN LLOC SEGUR: L'ARMARI DE LES TRES CLAUS

Ara com ara, les primeres referències que coneixem de l'existència d'un sistema organitzat d'arxiu municipal a Sant Feliu de Guíxols es remunten a finals de l'any 1604, quan la corporació local habilita un espai propi dins l'edifici consistorial de la plaça del Mercat –situat en el mateix espai on hi ha l'actual Ajuntament– i encarregà al fuster Josep Carraró la confecció de "lo armari del arxiu de la casa de la villa". La construcció d'un moble arxiu específic en aquestes dates tal vegada no sigui un fet casual. Des de feia poc temps les autoritats locals es trobaven immerses en un complex plet judicial amb l'abat, l'anomenat plet gran. Tal vegada aquest litigi hauria conscienciat els representants civils de la comunitat guixolencs de la importància de tenir els documents ben organitzats i custodiats per si havien d'utilitzar-los davant dels tribunals en defensa dels seus drets.

1. Una part important del contingut d'aquest article sorgeix d'una recerca més àmplia publicada al volum de 2018 de la *Revista de l'Institut d'Estudis del Baix Empordà* amb el títol "Eduardo González Hurtebise dit Delaborde, arxiver, arqueòleg i historiador al Sant Feliu de Guíxols de començaments del segle XX". El lector que hi estigui interessat hi trobarà més informació i les fonts documentals utilitzades (p. 170-181, 271).

L'historiador Lluís Esteva, en un estudi que roman inèdit, esmenta que aquest moble arxiu es conservà fins a la Guerra Civil espanyola, quan fou destruït durant el bombardeig de l'antic edifici de l'ajuntament el 22 de gener del 1938; únicament se'n pogué recuperar la biga superior que recorria longitudinalment el moble i que actualment es conserva al Museu d'Història de la Ciutat. La biga, de fusta tallada, està decorada amb motius vegetals i

De dalt a baix:

Recreació de l'armari de les tres claus de l'any 1605 a partir de la biga conservada al Museu d'Història. Font: elaboració pròpia.

Detalls d'una peça de fusta de 3,67 m de llargada que correspon al capçal de l'antic armari utilitzat com a arxiu de la documentació municipal. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (autoria: Marc Auladell Agulló).

té gravat al centre l'escut municipal amb l'any 1605, que és el d'acabament de la seva construcció i de posada en funcionament de l'arxiu. Mesura 3 metres i 67 cm de llargada, la qual cosa dóna una idea de les grans dimensions que tenia el moble. Els comptes municipals del període també testimonien l'envergadura d'aquest armari en anotar diverses despeses dels materials esmerçats en la seva construcció, com ara set bigues de fusta, 3.000 claus cinquens o una dotzena de panys, manilles i baldons.

A l'estudi abans esmentat, Lluís Esteva recull les característiques i el funcionament del moble arxiu durant els segles XVIII i XIX. Es tractava d'un gran armari de fusta dividit en 12 calaixos o departaments que s'obria i tancava mitjançant tres panys alhora. Cada pany s'obria amb la seva clau corresponent, i cada clau era custodiada per una persona diferent. Aquesta responsabilitat requeria en

Ara com ara, les primeres referències que coneixem de l'existència d'un sistema organitzat d'arxiu municipal a Sant Feliu de Guíxols es remunten a finals de l'any 1604.

l'alcalde, el regidor degà i el secretari municipal i, per tant, només es podia accedir als documents guardats dins l'armari amb la presència i el consentiment de tots tres càrrecs. Es tractava d'un sistema d'accés prou sofisticat per a una època en què, òbviament, encara no es coneixien els *passwords*, els PIN ni les claus d'accés. De fet, aquesta tipus de mobles i sistema d'obertura no fou estranya a l'edat moderna entre les institucions catalanes civils i eclesiàstiques per a la conservació de la documentació pròpia. En podem posar d'exemple l'armari construït entre 1566 i 1574 per a la custòdia de l'arxiu de la Ciutat de Tortosa, que també requeria tres claus per a la seva obertura i que encara es conserva, actualment com a peça de museu.

L'any 1766 l'autoritat superior ordenà al govern municipal de Sant Feliu de Guíxols la confecció d'un inventari de la documentació existent a l'arxiu, que en aquells moments no disposava de cap índex o instrument de descripció que permetés saber-ne el contingut. L'inventari, tot i elaborar-se de forma molt sumària, menciona l'existència d'alguns documents interessants que encara estan disponibles a l'Arxiu Municipal, com ara la sèrie de llibres del comú –equivaldrien més o menys a les actes del Ple–, que arrenquen al segle XIV i que es custodiaven als calaixos 1 i 2; un llibre del Consolat de Mar de 1620 a 1706, també al calaix 1; el *Llibre Vermell* (calaix 4); així com abundants escriptures en pergami mencionades de forma genèrica i referides a institucions benèfiques, confraries o afers del comú (calaixos 9 i 10).

L'ARXIU MUNICIPAL AL SEGLE XIX: DESORDRES I MALENDREÇOS

Durant el segle XIX l'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols fou víctima d'alguns incidents que tot i que no afectaren substancialment la seva integritat sí que alteraren l'organització dels documents. El 1820 el notari i antigament secretari municipal Francesc Josep Sala constatava, en obrir-se els "almarios menores que están en el grande, que forman una pieza llamado el armario del archivo, y que se cierra cada uno por tres diferentes llaves", "que está en mucho desorden, y es muy costoso formar un inventario de sus libros, papeles, y privilegios", ahora que confessava "que me ha admirado, y sentido su estado". Intuïm que el motiu d'aquest desgavell haurien estat els trasbalsos que patí Sant Feliu durant la Guerra del Francès i que sabem que tingueren conseqüències en la conservació i bona organització dels arxius d'altres institucions de la vila. L'entrada de l'exèrcit napoleònic a Sant Feliu el 21 de juny del 1809 propicià l'abandonament de cases i magatzems i la fugida de molts guixolencs, entre ells la del notari Francesc Vayreda, que prengué la precaució d'embarcar l'arxiu de protocols notariais per protegir-los de l'acció de l'enemic. De manera semblant actuaren els monjos del cenobi guixolenc durant aquella mateixa guerra i davant del perill enviaren a Tarragona un bagul amb valuosa documentació del seu arxiu monacal. En aquest cas, però, la mesura va tenir els

El 1974 Llabert Font cediria la responsabilitat de l'Arxiu al mestre, arqueòleg i investigador Lluís Esteva Cruañas, que se'n faria càrrec fins al 1985, quan el servei d'arxiu fou assumit per l'historiador Àngel Jiménez.

efectes contraris als desitjats, en perdre's definitivament el rastre dels materials evacuats. La resta de documents de l'arxiu monàstic romangueren a la vila però quedaren desordenats, i els monjos n'hagueren de refer l'organització després del seu retorn a Sant Feliu la primavera de 1814. Des de temps immemorials les guerres han propiciat la pèrdua irreversible de documentació: de vegades la destrucció s'ha produït de forma fortuïta, per negligència o abandonament; en moltes altres ocasions, però, respon a una actuació premeditada per a esborrar la memòria i la identitat de l'enemic. Seguint encara amb la Guerra del Francès, l'any 1809 la major part de documentació municipal de la població veïna de Castell d'Aro fou cremada per l'exèrcit napoleònic.

Sigui com sigui, el malendrec de papers que el notari Sala havia constatat el 1820 es va resoldre l'any 1838 amb la confecció d'un nou inventari del contingut del moble-armari de 12 calaixos. Alhora, el 4 de gener de 1839 es deixava constància de l'entrega de les tres claus de "los armarios del archivo" a les persones que ocupaven els càrrecs d'alcalde segon, regidor primer i secretari municipal. Una comparació entre el contingut de l'inventari de 1766 i el de 1838 permet constatar el canvi d'ubicació de part de documentació, tot confirmant el desordre patit per l'arxiu. Així, els pergamins que el 1766 ocupaven els calaixos 9 i 10 es trobaven ara el calaix 7 sota la denominació de "pergaminos antiguos", i el llibre de Consolat de Mar de 1620 a 1706, que abans era al calaix 1, figurava ubicat al calaix 2. Per la seva banda, el *Llibre Vermell* fou traslladat del calaix 4 al 7.

Malauradament, la normalitat no hauria de durar molt temps i l'Arxiu Municipal es va desgavellar de nou temps després. El moment i les raons les desconeixem, però possiblement foren conseqüència d'algun altre dels aldarulls polítics i militars ocorreguts arreu del país en aquell convuls segle XIX. Aquesta situació persistia l'any 1891, segons es desprèn d'una breu nota publicada el 13 de desembre al diari local *El Noticiero* en la qual s'informa de la intenció de l'alcaldia de reorganitzar l'Arxiu Municipal. La tasca es degué portar a terme, si més no en part, perquè el 25 d'octubre del 1895 el Ple de l'Ajuntament acordà pagar al Sr. Fabrellas, que treballava com a escriptor a la secretaria municipal, la quantitat que encara li devia "como compensación del trabajo empleado en el arreglo del archivo durante la alcaldía del Sr. Casas".

L'ARXIU MUNICIPAL AL SEGLE XX

L'any 1901 arribà a Sant Feliu de Guíxols l'arqueòleg i arxiver madrileny Eduardo González Hurtebise dit Delaborde. A Girona, on havia estat destinat com a arxiver, Hurtebise conegué la documentació de l'antic monestir de Sant Feliu de Guíxols i s'interessà per la història del municipi. Aquest motiu fou el que el mogué a visitar l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols, tot esperant trobar

A l'altra pàgina, de dalt a baix i d'esquerra a dreta:

Reunió de la Comissió Narcís Masferrer a l'Arxiu Municipal l'agost de 2012 per documentar i identificar obres del fons d'aquest autor. D'esquerra a dreta: Toni Ferrer, Josep M. Isern, Lolita Loubat, Toni Ferrer, Anna Vicens i Lluís Palahí. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (autoria: Salvador Estibalca).

Signatura del document de donació del fons Lluís Esteva Cruañas, pels seus fills Elena i Francisc Esteva Massaguer i per Joan Alfons Albó, aleshores alcalde de la ciutat, el 22 d'agost de 2014. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (autoria: Salvador Estibalca).

Josep Auladell i Anna Martínez fent una cerca d'informació a la sala de consulta de l'Arxiu Municipal. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (autoria: M. Àngels Suquet).

dades interessants per a la seva recerca. Però el primer que hagué de fer el madrileny fou acabar d'organitzar la documentació, que encara no havia estat classificada del tot. La seva intervenció a Sant Feliu s'allargà de manera intermitent fins al 1904, amb l'ajuda de diversos empleats municipals i permeté, per exemple, la localització dels llibres d'afers comuns dels òrgans de govern del municipi redactats des de l'any 1399, "que en 1901 tuvimos la fortuna de descubrir en el Archivo Municipal de San Feliu cuando se tenían ya por perdidos".

La Guerra Civil espanyola marcà un nou punt d'inflexió en la trajectòria de l'Arxiu Municipal. Com hem avançat més amunt, l'edifici de l'ajuntament va ser destruït per un bombardeig aeri del bàndol franquista que també va engrunar l'armari de les tres claus; per sort, va afectar molt poc la integritat de la documentació municipal, que va patir poques pèrdues. Sense les dependències que els acollien, els papers antics de l'ajuntament van iniciar un llastimos periple per diversos indrets fins a anar a raure a l'antic convent de la Divina Pastora, avui desaparegut, situat a la cantonada dels carrers Penitència i Sant Fèlix Màrtir. Un cop reorganitzada la documentació, l'Arxiu Municipal es va obrir altra vegada l'any 1955, instal·lat a les dependències del nou edifici de l'Ajuntament de la plaça del Mercat. La direcció s'encomanà a mossèn Llàmbert Font, i sense l'armari de les tres claus, els documents es col·locaren en prestatgeries convencionals, embolicats en paper d'embalar amb el llom a la vista, com si fossin llibres. El 1974 Llàmbert Font cediria la responsabilitat de l'Arxiu al mestre, arqueòleg i investigador Lluís Esteva Cruañas, que se'n faria càrrec fins al 1985, quan el servei d'arxiu fou assumit per l'historiador Àngel Jiménez; mentrestant, la democràcia ja havia arribat al nostre país. Amb els aires d'obertura i modernització de l'administració pública, lentament l'Arxiu Municipal anà assumint nous reptes i millorant les seves condicions fins a esdevenir en els nostres dies un servei públic professionalitzat, obert al conjunt dels ciutadans, amb l'assignació de funcions diverses i la preocupació no només per la conservació dels documents antics sinó també per la gestió eficient de la documentació que es tramita actualment des de les oficines municipals. La conservació física dels documents també s'ha beneficiat d'aquest salt qualitatiu dels darrers quaranta anys. L'Arxiu s'ha dotat d'instal·lacions i d'un equipament adequats, amb dipòsits proveïts amb sistemes de climatització i mesures antiincendi on l'espai s'aprofita al màxim gràcies a un mobiliari molt característic de la feina d'arxiver: uns armaris mòbils compactes que es poden desplaçar lateralment sense esforç fent girar un volant i que són una imatge recurrent en el cinema quan cal recrear els tòpics de la professió.

L'ARXIU MUNICIPAL AL SEGLE XXI: D'ENDREÇAR PAPERS A CONSERVAR BITS

La revolució digital que viu la nostra societat també ha implicat un canvi important en la professió d'arxiver. Hem passat de custodiar pergamins, papers

La Guerra Civil espanyola marcà un nou punt d'inflexió en la trajectòria de l'Arxiu Municipal. Com hem avançat més amunt, l'edifici de l'ajuntament va ser destruït per un bombardeig aeri del bàndol franquista que també va engrunar l'armari de les tres claus; per sort, va afectar molt poc la integritat de la documentació municipal, que va patir poques pèrdues.

o negatius fotogràfics a preocupar-nos per la gestió de dades, documents electrònics i suports digitals. Com en altres administracions, els documents que genera majoritàriament l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols ja no són en paper sinó directament en suport i signatures electròniques. Per tant, els arxius d'un futur proper seran alguna cosa més que grans sales amb armaris compactes i fileres interminables de capsas com ara. Els documents tradicionals conviuran amb els que avui només es poden llegir per mitjà de la pantalla d'un ordinador, una tauleta o un mòbil, i que per la seva naturalesa intangible hauran d'emmagatzemar-se de forma controlada en grans repositoris digitals amb mesures d'accés i conservació específiques. El canvi de paradigma va més enllà de les administracions i afecta igualment les empreses, els col·lectius i les persones, en el marc d'un entorn virtual en què es generen i s'intercanvien constantment més dades i documents que mai. Aplicacions com Instagram, Twitter, Facebook o Whatsapp són utilitzades contínuament per la majoria de nosaltres per transmetre informacions, fotos, missatges (i, també, per regalar alegrement les nostres dades personals a les grans corporacions)... Però rarament ens plantejem la vulnerabilitat i perdurabilitat del rastre digital que deixem, de qui el pot veure i utilitzar (i per a quines finalitats), o de si en el futur podrem recuperar i accedir a les nostres pròpies dades (i sense pagar per haver de fer-ho). Els telèfons mòbils, les tauletes o el núvol s'han convertit en dipòsits d'arxius *portàtils* en els quals aboquem els nostres records i la nostra identitat. Hi confiem a cegues la pervivència de la nostra memòria del present –però també la futura. I això, malgrat que es tracta de sistemes molt poc estables, que es poden extraviar o malmetre amb facilitat i que es regeixen per normes i paràmetres que sovint escapen del control i la voluntat de l'usuari. Penseu en les fotos que pugueu guardar dels vostres avis i imagineu-vos quantes de les moltes imatges que us heu fet darrerament i que heu compartit sobreviuran prou temps perquè puguin veure-les els vostres descendents en el futur. El concepte d'immediatesa que marca el ritme de la nostra vida quotidiana dificulta la reflexió del que quedarà de nosaltres el dia demà com a individus i com a societat.

El món evoluciona, els temps canvien, la tecnologia es renova... Malgrat que ja no ens cal recórrer a un llibre de color vermell o a un armari de tres claus, el concepte d'arxiu com un sistema organitzat i estable que ens permeti garantir la conservació i accés a les dades i els documents a llarg termini és plenament vigent i necessari. No només per a les administracions públiques, sinó també per als col·lectius i les persones.

Marc Auladell Agulló

Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols

Vist per l'EXPERIÈNCIA EL TALLERS D'HISTÒRIA. UNA PROPOSTA DE L'ARXIU. El llegat documental de Sant Feliu de Guíxols és d'una riquesa i continuïtat excepcionals, ja que avui dia es conserven els documents des del naixement del municipi a mitjan segle XIV. Si aquest patrimoni es troba actualment a l'abast dels ciutadans és perquè, generació rere generació, se n'ha procurat la preservació en un arxiu. Tanmateix, en la segona meitat del segle XX, l'arxiu ha esdevingut un servei públic que desenvolupa les seves activitats a l'àmbit administratiu, però especialment en el cultural. En aquest darrer, l'actuació de l'arxiu s'ha centrat en els Tallers d'Història, un referent pioner a Catalunya.

LA IMPORTÀNCIA DE L'ARXIU GUIXOLENC

Podem dir que, des de sempre, el govern de la ciutat ha tingut cura de la conservació dels seus documents. I que, d'altra banda, hi ha hagut molta sort. Ni les guerres, ni els saquejos o les calamitats naturals no han malmès excessivament el patrimoni documental de Sant Feliu.

Tanmateix, "aquest tresor documental nostrat, que dorm, cobert de pols i negligit dels homes, la son dels justos" –expressió de l'Enric Bosch i Viola–, ha necessitat de l'atenció d'un empleat de la institució que vetllés i posés ordre i racionalitat a un fons que ha cridat l'atenció de molts estudiosos, i que, a finals de la dècada del 1940, s'hagué d'ordenar de nou. Aquí és just reconèixer la feina de l'administratiu Jaume Yrla i Sardó, en un trasbals tan delicat. El fons –llogalls embolicats amb paper d'embalar i llaçada de cordill– s'instal·là al segon pis del nou edifici municipal, sota la direcció de Mn. LlamBERT Font, que havia estat designat arxiver. L'arxiu s'inaugurà, oficialment, en la Fiesta de la Liberación del 1955. En una vitrina central –de la llarga taula armari de la sala– hi hauria el *Llibre Vermell*, i els pergamins, als calaixos plans i llargs que s'estiraven als dos extrems de dita taula.

El 1974 Lluís Esteve va ser nomenat encarregat de l'Arxiu Històric. I uns anys més tard l'alcalde Josep Vicente va demanar la intervenció de Jaume Codina i Sabí Peris, tècnics del departament de Servei d'Arxius, perquè repassessin i redactessin en català l'inventari, una eina de gran valor pràctic.

CONCEPTES D'HISTÒRIA I EXPERIÈNCIA PEDAGÒGICA

Ara fa cinquanta anys, començàvem a Girona els estudis universitaris, on coneguèrem bons professors d'història. Un d'ells ens va fer llegir i comentar el llibre d'E.H. Carr en el seu *¿Què es la història?* (1961). "Els fets només parlen quan l'historiador els interpel·la: és ell qui decideix a quins fets dóna pas i en quin ordre i context." I és que l'historiador "és necessàriament selectiu". Perquè la història sempre s'escriu en el present, i és millor tenir-ne consciència per establir la distància crítica necessària per a investigar el passat. Hi vam aprendre també a referir-nos al concepte *societat*, una noció tan abstracta que s'havia de concretar en la investi-

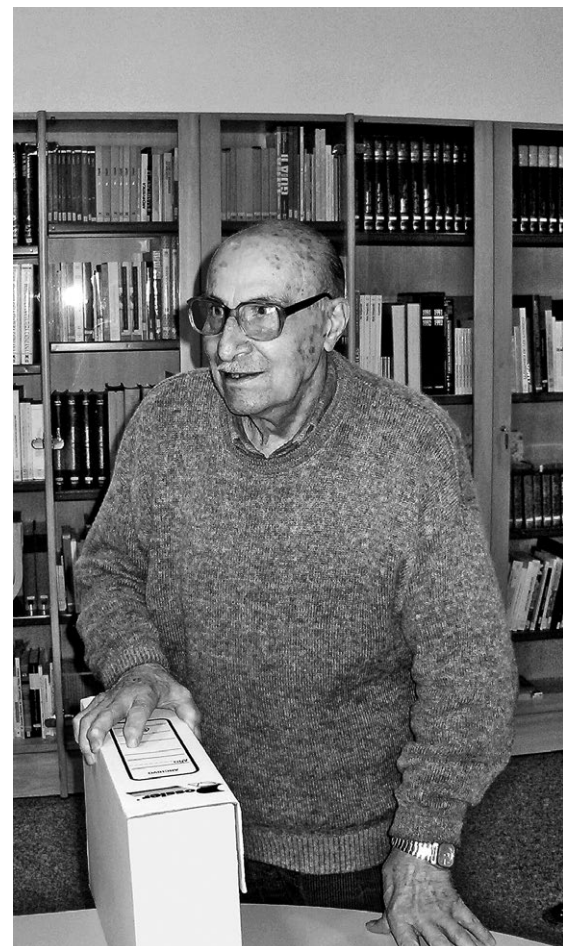
A l'altra pàgina, de dalt a baix i d'esquerra a dreta:

Retrat dels tècnics de l'Àrea de Patrimoni i Educació a Sant Pol, a finals dels 90. D'esquerra a dreta: Francesc Aicart, Néstor Sanchiz, Àngel Jiménez, M. Àngels Comas, Sílvia Alemany i Jordi Colomeda. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (autoria desconeguda).

Àngel Jiménez fa el seguiment de la restauració del *Llibre Vermell* feta per Clara Alibés, en companyia de Gerard Bussot, el desembre del 2006. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (autoria desconeguda).

Retrat de Ramon Tauler Valls, col·laborador de l'Arxiu Municipal, a la primera sala de consulta (planta semisoterrani) de l'actual edifici, poc després de la seva inauguració, l'abril del 2003. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (autoria: Marc Auladell).

Ni les guerres, ni els saquejos o les calamitats naturals no han malmès excessivament el patrimoni documental de Sant Feliu.

A partir de la transició democràtica i el retorn de la Generalitat (1977) es normalitzaren els serveis culturals. S'imposava la necessitat de tenir un arxiver amb titulació universitària al front de l'arxiu, obert a tots els ciutadans.

A baix, d'esquerra a dreta
i de dalt a baix:

Desfilada de carros i tartanes pel passeig amb motiu dels Tallers d'Història del curs 1999-2000. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (autoria desconeguda).

Visita d'una escola a l'exposició "Sant Feliu durant el franquisme (1940-1975)", organitzada en el marc dels Tallers d'Història del curs 1995-1996. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (autoria desconeguda).

Parlament d'Àngel Jiménez, juntament amb Pere Albó i Jordi Vilà, el mes d'agost del 2007, durant l'acte d'inauguració de la placa en commemoració de les víctimes del bombardeig de la plaça del Mercat i, per extensió, de tots els atacs contra la ciutat que es produïren durant la Guerra Civil. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (autoria: Pere Carreras).

Representació de l'ajusticiament d'uns miquelets a la plaça del Mercat el mes d'agost del 1696, durant la celebració del final de curs dels Tallers d'Història 1997-1998 El vaixell de la sal arriba a la vila. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (autoria desconeguda).

gació de grups humans locals: família, etc. La dialèctica permanent entre individu i societat.

Aleshores, molts treballs de classe es feien, si es podia, a partir de les fonts primàries. D'aquesta manera vam entrar al món dels pocs arxius gironins i dels seus titulars. En un d'aquests treballs de recerca, sota els auspicis de Santiago Sobrequés, vam encarar la biografia de Pere Caimó, una personalitat aleshores força desconeguda. Per això, durant el mes de gener del 1974 acudírem a l'arxiu històric de Sant Feliu de Guíxols, i després de mirar i remenar molts lligalls de documents –la classificació dels quals no facilitava pas la feina– poguérem aplegar un seguit de dades. L'arxiver no hi era. Però amb el permís de l'alcalde, Manel Vicens, els municipals ens en deixaven la clau. Sovint hi trobàvem el mateix batlle que cercava documentació de les aigües potables, el seu negoci i afició.

Aquell mateix any –1974– m'esperava a Barcelona una nova aventura: fer de mestre en una escola de Trinitat Nova, Nou Barris, mentre acabava la llicen-

La interrelació entre la divulgació de la recerca històrica i la pedagogia dels professionals de l'ensenyament era útil per recuperar la memòria històrica i promoure l'esperit crític entre els ciutadans.

ciatura d'Història. Una experiència que ens va desvelar les dificultats d'ensenyar història a nois i noies adolescents d'un barri obrer. Entretant, aprofitava els caps de setmana i les vacances per consultar l'arxiu, on coincidia sempre amb l'investigador guixolenc Joan Torrent.

A partir de la transició democràtica i el retorn de la Generalitat (1977) es normalitzaren els serveis culturals. S'imposava la necessitat de tenir un arxiver amb titulació universitària al front de l'arxiu, obert a tots els ciutadans. La tasca dels Serveis d'Arxius i de l'Associació d'Arxivers impulsaran una renovació profunda.

En aquest context vam iniciar un projecte cultural l'any 1985.

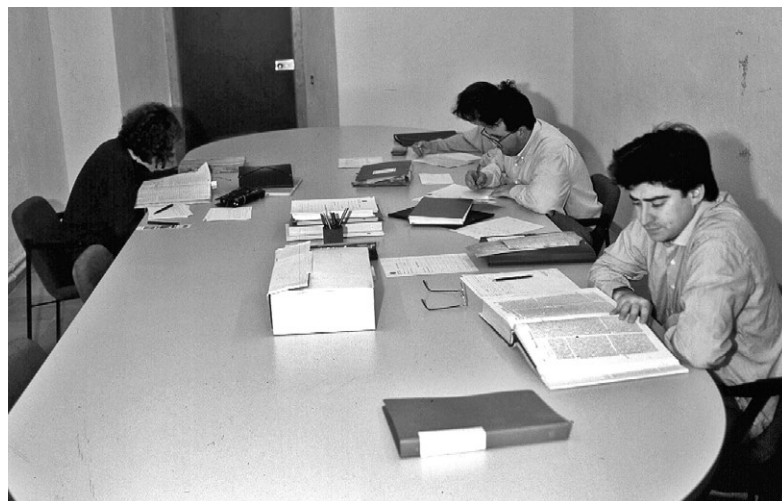
QUÈ EN SABEN, DE LA SEVA HISTÒRIA, ELS NOSTRES JOVES?

Heus ací una qüestió recurrent i oberta. La dificultat d'ensenyar ciències socials a alumnes adolescents va ser una experiència útil. S'imposava una obvietat: per arribar a conceptes generals i llunyans, s'havia de partir de l'observació d'allò més concret i proper del nostre entorn, connectat al present. Calia, però, desvetllant la curiositat o l'interès, com a factor d'arrencada, descobrir sobre quin temps passat estava construït el nostre present.

A dalt, d'esquerra a dreta:

Àngel Jiménez fent una visita guiada a l'exposició "Qui recorda Josep Irla" per a Jordi Pujol, aleshores president de la Generalitat, i la seva esposa, Marta Ferrusola, el 25 d'octubre del 1998. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (autoria desconeguda).

Inauguració de l'exposició "Sant Feliu durant el franquisme (1940-1975)", al Monestir, amb motiu dels Tallers d'Història del curs 1995-1996. D'esquerra a dreta: Àngel Jiménez, Antoni Juanals, Joan Casamitjana, Josep M. Sánchez Navio, Salvador Calabuig i Josep Melcior Muñoz. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (autoria desconeguda).

A dalt, d'esquerra a dreta:

Confèrència de Josep M. Roig el 23 d'octubre de 1998, durant les jornades d'estudi Josep Irla president de la Generalitat de Catalunya a l'exili, al Monestir de Sant Feliu de Guíxols. A la seva dreta. Antoni Juanals, aleshores alcalde de la ciutat, i Àngel Jiménez, organitzador de l'esdeveniment. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (autoria desconeguda).

Vista de la sala de consulta de l'Arxiu Municipal quan encara estava al Monestir, als anys 90. A la dreta, Xavier Colomer-Ribot i Joan Vicens. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (autoria desconeguda).

Guixolencs visitant l'exposició "Qui recorda Josep Irla", al Monestir de Sant Feliu de Guíxols l'octubre del 1998. Al centre, Antoni Juanals i Ramon Tauler, col·laborador de l'Arxiu Municipal, amb la seva esposa Laia Vázquez. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (autoria desconeguda).

Retrat dels membres del Grup de Recerca de l'Època Franquista, promogut i dirigit per Àngel Jiménez, durant les jornades "L'oposició al franquisme", el gener del 2004. D'esquerra a dreta: Àngel Jiménez, Josep Solà, Joaquim Díaz, Jordi Gaitx, Xavier Conchillo, Pere Pujol –ponent de les jornades–, Marc Auladell, Miguel Núñez –ponent– i Verónica García. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (autoria desconeguda).

Les noves tecnologies, per una banda, faciliten les consultes i, per una altra, dificulten la informació precisa en un món informàtic confús que no destria el que és científicament rigorós dels continguts incorrectes o falsejats.

A Sant Feliu vam arribar a la conclusió que valia la pena fer un esforç per estudiar i ensenyar a les escoles la història local. No era fàcil, perquè els arxius tenen altres funcions, com a centres que gestionen la documentació municipal i ciutadana.

Però comptàvem amb la font primària; reunírem la bibliografia d'històrica guixolencs per autors i temes; promovíem les recerques històriques en temes que ningú encara havia estudiat –moviment obrer, Guerra Civil i franquisme, per exemple. I tot això, junt amb el patrimoni ciutadà, es posava al servei de la comunitat educativa. La interrelació entre la divulgació de la recerca històrica i la pedagogia dels professionals de l'ensenyament era útil per recuperar la memòria històrica i promoure l'esperit crític entre els ciutadans. I tot plegat, sempre impregnat d'orientació divulgativa, però amb una base de recerca i documentació sòlides, es traslladava a la població, que, en algunes activitats, podia participar directament.

Aquest serà l'objectiu inicial del que vam batejar com a *Tallers d'Història*. Expressió copiada dels que es feien a Girona el 1983. Serà el treball d'un equip de tècnics i pedagogs per donar resposta al repte d'introduir la història local a l'ensenyament de Sant Feliu. Des de la prehistòria fins als primers anys del franquisme.

Pels volts de l'any 2000, a l'entorn de l'arxiu, es van aplegar un grup d'investigadors per endegar un nou i ambiciós projecte: estudiar els primers anys del franquisme des de perspectives diferents. Aquest equip es va autoanomenar Grup de Recerca de l'Època Franquista de Sant Feliu de Guíxols (GRAF), amb dos vessants: el de la investigació pròpiament dita i el de la difusió regular de la recerca, mitjançant la realització d'unes jornades obertes a la població. En aquest sentit es va publicar el butlletí *Trenta-nou* (2002-2006) i el llibre *Franquisme i repressió a Sant Feliu de Guíxols durant la postguerra* (2007).

Avui la situació ha canviat molt i, en part, s'ha complicat. Les noves tec-

Els alumnes han d'aprendre a buscar, verificar i acarar críticament dades i interpretacions per fer-se la seva opinió, sense confondre història amb memòria històrica.

nologies, per una banda, faciliten les consultes i, per una altra, dificulten la informació precisa en un món informàtic confús que no destria el que és científicament rigorós dels continguts incorrectes o falsejats. La veritat objectiva és un ideal al qual la majoria d'historiadors tendeixen. Tanmateix, no totes les visions dels passat són igualment legítimes. La investigació científica no té el mateix valor que la partidista, que es fa per justificar un relat polític. Per aquest motiu els estudiants necessiten eines adequades. Fonts accessibles elaborades o supervisades per historiadors professionals que fa recerca i difusió alhora.

Els alumnes han d'aprendre a buscar, verificar i acarar críticament dades i interpretacions per fer-se la seva opinió, sense confondre història amb memòria històrica. La història és un coneixement que, com hem dit, tendeix a l'objectivitat i és sempre provisional en funció dels nous descobriments i interpretacions, i la memòria històrica que impregna el relat –o els relats– que conviuen en una societat. Com deia John Elliott, “el gran repte per als historiadors és qüestionar”.

Darrerament, de lluny estant observo que alguns historiadors actuals senten una forta preocupació per la manca d'interès de les institucions educatives i culturals (escola i universitat) per l'ensenyament de la història. No és el cas de Sant Feliu.

Per fortuna, l'arxiu continua avui oferint a la comunitat escolar i a tota la ciutadania ganxona eines per conèixer la seva història.

Àngel Jiménez Navarro
Historiador i arxiver

Vist pel **SERVEI PÚBLIC** L'ARXIU MUNICIPAL DE SANT FELIU DE GUÍXOLS EN DEMOCRÀCIA. L'Arxiu és un dels serveis més antics de l'Ajuntament, ja que les primeres notícies conegudes apareixen en documents del segle XVII. Aquest servei va néixer per custodiar la documentació fins que, des de principis del s. XX, es va identificar amb la recerca històrica i les publicacions. A partir de la transició democràtica, l'arxiu s'ha adequat a les noves necessitats de la ciutadania. S'inicià una important tasca de difusió i, els darrers anys, s'ha apostat per la creació de recursos en línia. A banda, l'Arxiu Municipal impulsa la implementació de l'administració electrònica a l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols, juntament amb l'Àrea d'Informàtica.

L'AMSFG és un servei públic obert a totes les persones i entitats que necessitin consultar documents amb motiu de la realització d'algun tràmit, l'elaboració d'una recerca o senzillament per satisfer la seva curiositat.

QUÈ ES FA A L'ARXIU?

L'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols (AMSFG) és el servei de l'Ajuntament especialitzat en l'organització, preservació i accés de la documentació que genera l'administració local guixolencs en les activitats diàries de govern, gestió del territori i prestació de serveis a la comunitat. També aplega documents de més d'un centenar d'empreses, entitats, famílies i persones que enriqueixen i complementen la visió cultural, social i econòmica de Sant Feliu des de temps remots fins als nostres dies.

Els 2 km lineals de documents de l'Arxiu permeten conèixer com era Sant Feliu des de l'edat mitjana. Es poden consultar bases de dades amb prop de 48.000 registres per a la documentació administrativa de l'Ajuntament i més de 38.000 registres de documentació històrica. Més de 80.000 pàgines digitalitzades de diaris publicats des de finals del segle XIX fins l'actualitat.

L'AMSFG és un servei públic obert a totes les persones i entitats que necessitin consultar documents amb motiu de la realització d'algun tràmit, l'elaboració d'una recerca o senzillament per satisfer la seva curiositat. La consulta de la documentació és gratuïta. L'Arxiu assessora els usuaris i elabora inventaris i catàlegs amb la descripció de la documentació per facilitar la localització de la informació. Alguns documents són d'accés reservat perquè contenen dades sensibles que afecten la salut, ideologia, intimitat o honor de persones i només es poden consultar en els termes i condicions que estableix la legislació que regula l'accés als documents i les dades.

En l'àmbit de la comunicació i difusió, l'AMSFG té consolidades diverses línies de publicacions per divulgar els propis fons documentals, així com la recerca en relació amb el patrimoni documental, la història i la cultura del municipi. La Col·lecció Urània - Estudis Guixolencs està formada per monografies sobre temes d'àmbit local: personatges, institucions, patrimoni històric, patrimoni natural, història en general o èpoques històriques, creixement urbanístic i fotografia antiga. El primer títol va sortir l'any 1987 i fins ara se n'han publicat més d'una vintena. Generalment s'ha nodrit a partir de les recerques elaborades pel personal del mateix Arxiu en el marc dels Tallers d'Història i per treballs realitzats per especialistes.

L'Arjau és una revista cultural que tracta temes culturals del municipi i el seu entorn. Actualment es publica dues vegades l'any i es distribueix de forma gratuïta. El primer número de la revista es va iniciar el setembre de l'any 1989 amb la capçalera *Informatiu de l'Arxiu i Museu de Sant Feliu de Guíxols*. Des del número 57, publicat l'agost de 2008, cada número es dedica monogràficament a un tema de ciutat, que s'aborda de manera integral des d'una mirada al passat però també amb perspectives de futur.

Alumnes de primària de l'Escola Baldiri Reixach en una visita a la plaça Salvador Espriu amb motiu dels Tallers d'Història *Sant Feliu, barri a barri*, curs 2008-2009. Procedència Escola Baldiri Reixach (autoria desconeguda).

La Col·lecció de Quaderns Didàctics El Trinquet parteix dels tradicionals dossiers que l'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols ha editat des de fa més de 25 anys en el marc dels Tallers d'Història. La col·lecció vol oferir una eina de suport per als docents en la programació d'activitats relacionades amb els temes locals.

En aquest àmbit, l'Arxiu Municipal també organitza el servei pedagògic dels Tallers d'Història. Van néixer el 1986 i s'adrecen a professors i alumnes, però també a sectors més amplis de població. La seva missió és *promoure l'ús del patrimoni documental de la nostra ciutat per fomentar el coneixement de la ciutat i les seves especificitats, la consciència de pertinença al territori, la cohesió social i la participació ciutadana per mitjà de continguts i activitats*. Els Tallers ofereixen assessorament i recursos per treballar el coneixement i la visió crítica de la història a partir de la història local i els documents. A més de l'ús de la documentació per a la recerca, procuren fomentar-ne la interpretació per mitjà de la creativitat. En moltes propostes la documentació és la base per a la creació en literatura i en arts visuals i plàstiques. Compten amb la participació dels 8 centres educatius de la ciutat, des d'educació infantil fins a 4t d'ESO.

Lluís Esteva procurà la publicació i difusió de totes les seves recerques, les quals anaven recuperant, peça a peça, els elements cabdals de la identitat guixolencsa des d'un punt de vista històric o patrimonial.

Cada any arriben a més de 3.000 alumnes i a les seves famílies. També es realitzen activitats formatives per a les llars de jubilats i l'Aula Cultural del Centre Cívic de Tueda.

L'ARXIU DESPRÉS DEL FRANQUISME

Enguany, si tenim en compte que la notícia més antiga coneguda és de l'any 1605, l'Arxiu compleix 414 anys. Més enllà del seu valor administratiu tradicional, durant la segona meitat del segle xx ja es dona especial importància al seu valor històric. Tanmateix es pot considerar que el punt d'inflexió decisiu en la seva configuració actual com a servei públic arribà amb la transició democràtica. El primer pas el va fer Lluís Esteva, que romangué al capdavant

Muntatge de l'exposició de treballs de plàstica "La casa dels meus somnis" dels Tallers d'Història, curs 2014- 2015, dedicats al Casino dels Nois i al modernisme a Sant Feliu de Guíxols. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (autoria: Rosa Rourich).

A dalt, M. Àngels Suquet i Rosa M. Rourich amb el model de barret "Xot" per a l'estrena de la cantata de l'Escola de Música "Els tres desitjos de Rafael Patxot", organitzada per l'Escola de Música en col·laboració amb l'Arxiu Municipal, durant els Tallers d'Història curs 2018-2019. AMSFG. Col·lecció Municipal d'imatges (autoria: Núria Pujol).

A baix, entrevista amb el mestre d'aixa Agustí Canó al seu taller el juny del 2011, amb motiu de l'edició de *L'Arjau* número 64 *Les drassanes de Sant Feliu de Guixols*. AMSFG. Col·lecció Municipal d'imatges (autoria: Salvador Estibalca).

de l'Arxiu Municipal fins al 4 de juliol del 1985, moment en què cessà voluntàriament del càrrec. Lluís Esteva procurà la publicació i difusió de totes les seves recerques, les quals anaven recuperant peça a peça, els elements cabdals de la identitat guixolenc des d'un punt de vista històric o patrimonial. Així, per posar alguns exemples, va treure l'entrellat de l'escut municipal, del naixement del passeig, de la creació del Salvament de Naufrags, del Casino dels Nois i un llarg etcètera.

El va rellevar al capdavant de l'Arxiu l'historiador Àngel Jiménez Navarro, que ja estava familiaritzat amb la documentació del centre perquè hi havia fet diverses recerques. L'any 1986, sota la direcció de l'Àngel Jiménez, es va començar la programació d'activitats de difusió per obrir l'Arxiu al gran públic, promoure el coneixement de la història i desvetllar la sensibilitat pel patrimoni guixolenc. Es van encetar dues grans línies d'actuació: comunicació amb el gran públic i didàctica. En l'àmbit de la comunicació, es va iniciar la publicació del butlletí que posteriorment es convertiria en *L'Arjau* i, en el de la didàctica, es van crear els Tallers d'Història. No obstant, en la base de tota activitat hi havia una important tasca de recerca, atès que es considerava que era la manera científica de generar el coneixement necessari per elaborar continguts. Així, s'ha fet recerca des del mateix Arxiu i també s'ha dedicat especial atenció a l'assessorament a investigadors. El resultat ha estat la recuperació d'una gran quantitat d'informació relativa a Sant Feliu a través de fonts diverses.

L'any 1993 es va realitzar una intervenció en l'àmbit de la gestió administrativa per organitzar la documentació des de la seva producció fins al seu ingrés a l'Arxiu. L'actuació fou promoguda per la Secretaria i l'Arxiu Municipal. Amb aquesta actuació es va assolir un dels objectius principals de tot servei d'arxiu, que és el tractament integral de la documentació des de la seva creació a les oficines. Així l'arxiu no es dedica exclusivament a la recepció de la documentació sinó que intervé ja des del moment que es tramiten els expedients: ajuda a identificar i a organitzar processos de tramitació administrativa, promou la creació de models de documents, assessoria sobre els requeriments de la documentació original,

Entre l'any 2010 i el 2015, s'han dut a terme diferents actuacions per avançar en la implementació de l'Administració electrònica.

organitza les transferències i tramita les eliminacions de documents d'acord amb la normativa vigent.

L'any 2003 es van inaugurar les actuals dependències de l'Arxiu Municipal a la carretera de Girona, amb una capacitat per a 20.600 capses, equivalents a 2.060 metres lineals de documents.

L'any 2004, l'Àrea d'Informàtica i l'Arxiu Municipal, d'acord amb el creixement de l'Administració, els nous requeriments legals i les possibilitats que oferien les tecnologies d'informació i comunicació, van iniciar la implantació d'una aplicació per a gestió electrònica de tràmits i expedients administratius. Entre l'any 2010 i el 2015, s'han dut a terme diferents actuacions per avançar en la implementació de l'Administració electrònica com la implantació de la signatura electrònica en la tramitació dels procediments de l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols; la creació d'un sistema de notificació electrònica, l'actualització de les marques de verificació electrònica dels documents, la posada en marxa de la Seu Electrònica municipal amb informació pública i tràmits en línia. A banda dels recursos per als ciutadans, també s'ha tingut cura del compliment dels requeriments per garantir la Protecció de Dades.

L'Arxiu Municipal també ha començat a procurar la conservació a llarg termini dels documents electrònics. Amb aquest objectiu, el març de 2014 es va tramitar l'alta al servei iArxiu, que és el repositori segur que el Consorci d'Administració Oberta de Catalunya (AOC) ha creat per a les administracions públiques. S'hi han transferit els llibres d'actes dels òrgans de Govern i també dels decrets d'Alcaldia.

L'any 2016 es va considerar prioritària la total implementació de l'Administració Electrònica arran de l'entrada en vigor de la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, del procediment administratiu comú de les administracions públiques i la Llei 40/2015, d'1 d'octubre, de règim jurídic del sector públic. Mercès a les actuacions realitzades en aquest àmbit, l'Ajuntament ha rebut reconeixements per part de l'AOC durant dos anys seguits (gener del 2017 i abril del 2018), tot ocupant un lloc destacat dins del grup de municipis entre 20.000 i 50.000 habitants.

A banda, l'Arxiu Municipal ha realitzat un gran nombre d'actuacions per a la difusió i accés al patrimoni documental municipal. La comunicació amb els usuaris ha estat i és encara un dels grans reptes dels arxius. Així, s'ha procurat desenvolupar els serveis existents, atès que constituïen un llegat molt important i ben consolidat: Tallers d'Història i publicacions, principalment *L'Arjau* i la Col·lecció Trinquet de recursos didàctics, a més de la Col·lecció Urània d'Estudis Guixolencs.

Per una altra part, ha calgut crear recursos a Internet per posar continguts a l'abast del gran públic. Tot allò que no es troba a la xarxa, pràcticament es pot dir que no existeix. El 2011 L'Arxiu Municipal va obrir un blog, un compte a You Tube per a penjar vídeos de l'Arxiu, i un compte de Facebook. L'any següent es donà accés *on line* a la col·lecció completa de la revista *L'Arjau*. També cal destacar la col·laboració amb la web *Sóc Sant Feliu* (des del 2011), la web de Pla de barris el Puig i l'Eixample de Llevant (2011- 2013) per a la recuperació de la memòria històrica del barri; el blog *Albertí, el pintor enamorat de la vida* (2012); el blog *Passejades per Sant Feliu. Espais per a la memòria* (2014); les cinc exposicions col·lectives virtuals del Grup d'Arxivers del Baix Empordà, realitzades anualment des del 2014, amb motiu del Dia Internacional dels Arxius, celebrat el 9 de juny.

Un altre dels eixos de les actuacions era fer possible l'accés en línia als documents de l'Arxiu. El tractament de l'hemeroteca es va considerar prioritari, atès que és una de les fonts més utilitzades pels usuaris. El gener de 2014 es van començar a publicar les capçaleres al Cercador Xac premsa. Inicialment es van penjar una vintena de publicacions periòdiques compreses entre 1878 i 1991, amb unes 52.000 pàgines digitalitzades. Actualment hi ha 80.000 pàgines amb accés i descàrrega gratuïtes. El novembre de 2015 es van començar a publicar al portal Arxius en línia, inventaris i catàlegs de fons i col·leccions de documents de l'Arxiu Municipal. Actualment hi ha 26.541 unitats documentals de 57 fons. D'aquests 26.541 documents, 3.012 estan digitalitzats per facilitar-ne l'accés i descàrrega.

Alumnes de primària de l'Escola Baldiri Reixach dibuixant a la plaça Salvador Espriu amb motiu dels Tallers d'Història *Sant Feliu, barri a barri*, curs 2008-2009. Procedència Escola Baldiri Reixach (autoria desconeguda).

Un altre dels eixos de les actuacions era fer possible l'accés en línia als documents de l'Arxiu. El tractament de l'hemeroteca es va considerar prioritari, atès que és una de les fonts més utilitzades pels usuaris.

Els darrers dos anys, l'Arxiu Municipal ha pogut consolidar-se i seguir creixent mercès a la dotació dels recursos necessaris a nivell d'infraestructures, a nivell tecnològic i també a nivell pressupostari. L'any 2017 es procedí a l'adquisició i instal·lació d'armaris mòbils per als dipòsits de l'Arxiu, de manera que es va ampliar en 2.000 capses la capacitat de les prestatgeries de l'Arxiu. Una de les darreres actuacions realitzades ha estat la substitució del blog, l'any 2018, per una pàgina web (<http://arxiunicipal.guixols.cat/>), creada en el marc dels recursos de comunicació corporatius. Aquest procés de creació de la nova estructura i traspàs d'informació durà prop de dos anys.

L'aposta per la difusió i per l'accés a publicacions i documents per mitjà de recursos en xarxa ha estat un encert, ja que l'any 2018 els recursos en xarxa

De dalt a baix:

M. Àngels Suquet i Pau Casals, aleshores regidor de l'Arxiu Municipal, a l'Auditori de Girona amb motiu del lliurament del Premi a la millor iniciativa de comunicació institucional dels V Premis Carles Rahola de Comunicació Local per a la revista *L'Arjau*, 20 de febrer de 2014. AMSFG. Col·lecció Municipal d'imatges (autor: Pere Carreras)

Visita a la fàbrica Vigas de Palafrugell, entrevista amb Enric Vigas en companyia d'Emili Escofet, el novembre del 2016, amb motiu de l'edició de *L'Arjau* número 77 *El món del suró*. AMSFG. Col·lecció Municipal d'imatges (autor: Salvador Estibalca).

van tenir 75.473 visites i s'han vist 191.638 pàgines, en front de les prop de 800 consultes presencials i de les 1.407 reproduccions de documents realitzades al mateix arxiu, ja sigui en suport de paper o electrònic. Sembla que, després de fer passes per encarar els reptes que plantejava el nou mil·lenni, l'Arxiu ha començat a obtenir resultats.

A l'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols pensem que, per assolir una autèntica dimensió social de l'arxiu, cal partir d'una bona política de difusió, pensada per als diferents sectors de públic i d'acord amb els recursos tecnològics actuals. L'èxit en la difusió és bàsic per promoure l'accés dels ciutadans als arxius, perquè coneguin els seus drets i els facin efectius, consultant i fent ús de la informació. Però una difusió de qualitat també és clau perquè l'arxiu pugui dur a terme una bona política d'ingrés. És a dir, que l'arxiu pugui aplegar documentació representativa de la naturalesa i la identitat de la societat guixolensa, sigui en el format i suport que sigui. No obstant, sabem que queda molt camí per recórrer. Els arxiviers som conscients que la nostra feina és tan sols un graó més en la construcció del llegat per a les generacions futures.

M. Àngels Suquet i Fontana

Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols

Assumpta Mercadé explicant el conte del tren de Sant Feliu de Guíxols als alumnes d'Educació Infantil de l'Escola l'Ardenya, durant els Tallers d'Història del curs 2009-2010. AMSFG. Col·lecció Municipal d'imatges (autoria: Núria Pujol).

Vist per la **FOTOGRAFIA** LA SECCIÓ D'IMATGES DE L'ARXIU MUNICIPAL. Una imatge val més que mil paraules, quantes vegades hem sentit aquesta frase? Indubtablement, vivim en l'època de la imatge. Fins i tot, podríem adduir que n'estem fascinats, enamorats. L'Arxiu Municipal no és aliè a aquesta seducció. La Secció d'Imatges, començant pràcticament des del no-res, s'ha constituït en una de les parts de l'Arxiu més atractives i més consultades per la ciutadania.

Marc Auladell, M. Àngels Suquet i Josep Auladell a l'Arxiu Municipal el 7 de setembre del 2011. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (autoria: Salvador Estibalca).

L'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols té una tradició de més de 60 anys, d'ençà que l'any 1958 la documentació conservada a l'Ajuntament va quedar sota la custòdia d'un responsable per iniciar-ne el tractament. Tot i aquest antecedent, hem de situar el desenvolupament del Servei d'Arxiu pròpiament dit a partir de l'any 1986, amb la seva preparació per a la consulta externa i la programació d'activitats de difusió, que havien de donar a conèixer la documentació conservada. Aquests primers passos estaven centrats bàsicament en el tractament de la documentació escrita, manuscrita o impresa. No seria fins a l'any 2000, amb la incorporació de personal especialitzat, que es començaria a actuar sobre els documents en imatges (fotografies, dibuixos, etc.) que fins aquell moment només havien estat tractats puntualment per a la seva utilització en publicacions i alguns estudis. El desenvolupament de la Secció d'Imatges de l'Arxiu Municipal va ser ràpid. L'any 2012 ja existia una base de dades que aplegava més de 30.000 imatges digitalitzades i preparades per a la seva consulta, un fet que exemplifica l'esforç de digitalització d'aquells anys, ja que es començava literalment des de zero. Actualment, la secció d'imatges disposa de 72.693 imatges digitalitzades i catalogades en base de dades i 84.447 imatges digitalitzades¹, pendents de catalogar, conservades en el que s'anomena *prearxiu d'imatges*. El que dona un total de més de 157.000 digitalitzades i conservades a l'Arxiu Municipal. La pro-

Tot i aquest antecedent, hem de situar el desenvolupament del Servei d'Arxiu pròpiament dit a partir de l'any 1986, amb la seva preparació per a la consulta externa i la programació d'activitats de difusió.

1. Dades a 5 de setembre del 2019. Hem de remarcar que el dia que vostès llegeixin aquest article les xifres ja estaran desfasades. El procés de digitalització i catalogació no s'atura mai.

Actualment, els avenços en la digitalització faciliten la cessió de fotografies per tal d'obtenir còpies de qualitat, tot retornant els originals als seus propietaris.

cedència de les imatges és diversa. Per una banda, la secció aplega aquelles imatges que podríem anomenar de *producció pròpia*, és a dir, les fotografies realitzades per les àrees de l'ajuntament en el desenvolupament de les seves funcions. En aquest sentit, les principals proveïdores d'imatges són les àrees de premsa, i turisme. Per altra banda, cal remarcar que una quantitat molt important de les fotografies dipositades a l'Arxiu provenen de donacions o cessions de particulars. Abans de l'era digital les entrades de noves imatges procedents dels ciutadans depenien de la seva voluntat a l'hora de realitzar dipòsits, o donacions físiques de les fotografies, a l'arxiu. Actualment, els avenços en la digitalització faciliten la cessió de fotografies per tal d'obtenir còpies de qualitat, tot retornant els originals als seus propietaris. Així, han augmentat el nombre de persones que s'han animat a cedir imatges per a la seva conservació, en format digital, a l'Arxiu municipal.

Pel que fa al tema de les imatges, aquest se centra principalment en la ciutat de Sant Feliu. Paisatges, carrers, persones i activitats de tota mena han estat retratats al llarg dels anys i formen el gruix de les fotografies dipositades a l'arxiu. Tanmateix, també es recullen i conserven imatges de les poblacions més properes com Santa Cristina d'Aro, Castell-Platja d'Aro, Palamós, i Tossa de Mar. Localitats amb les quals ens uneixen importants lligams històrics, socials i, en molts casos, familiars. També podem trobar a la Secció d'Imatges fotografies d'altres poblacions, més allunyades però amb les quals compartim trets d'identitat, com les diverses viles de la Costa Brava, i altres ciutats portuàries o turístiques.

Amb el gran volum d'imatges conservades a l'Arxiu, es pot entendre que hi hagin fotografies curioses, divertides i, fins i tot, inquietants. A finals del segle XIX i principi del XX la fotografia no era un fet quotidià com avui dia. Fer un retrat d'una persona era quelcom excepcional i, en molts casos, les persones passaven per la vida sense deixar cap rastre de la seva imatge. Qui volia obtenir una fotografia seva o d'un familiar estimat havia d'acudir a un professional, era el que es coneixia popularment com *anar a cal retratista*, tot un esdeveniment en la vida dels nostres besavis. En alguns casos, la decisió d'obtenir una imatge d'una persona arribava amb la seva mort, eren els anomenats retrats *postmortem*, costum iniciat en l'Anglaterra victoriana però que ben aviat s'estengué per tot Europa al llarg del segle XIX. Dins d'aquest tipus de retrat podem trobar tres tipologies molt diferenciades: una amb el difunt simulant dormir, que era la posada en escena més suau i la més escollida per fotografiar nadons i nens petits. Una altra consistia a col·locar el cos sense vida en el seu llit, un costum molt freqüent a finals del segle XIX i principi del XX, i que implica una clara acceptació de la mort. Una altra tipologia simulava que els difunts estaven vius, sols o envoltats de familiars. Aquesta era la més complicada per al fotògraf, ja que havia de mantenir el cadàver dret i amb els ulls oberts, o simulant que els tenia així, pintant-los-hi posteriorment. A l'Arxiu Municipal conservem alguns

1

2

3

4

5

6

7

1, 2, 3 i 4
Retrat d'estudi d'una difunta a finals del segle XIX i preparació dels retocs per simular que està viva. Fons Joan Ripoll Lluch (autoria: Bernardino Miguel).

5
Retrat d'un nadó mort, darrer terç del segle XIX. Fons Joan Ripoll Lluch (autoria: Jaume Bertran).

6
Pare amb el seu fill traspasat, 1874-1876
Col·lecció Municipal d'imatges (autoria: Magí Polbach).

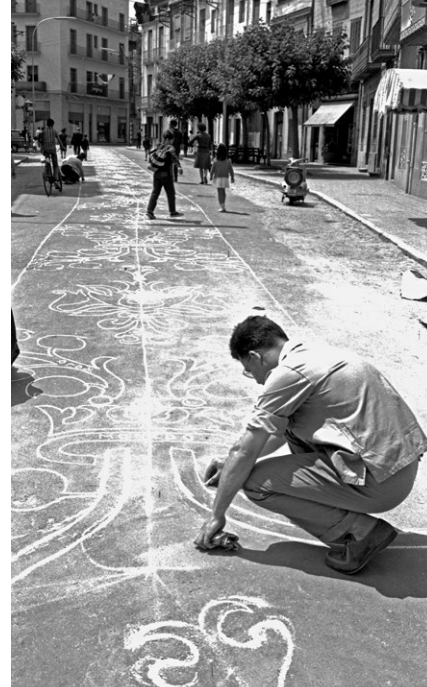
7
Retrat de Josep i Mercè Auladell amb el seu cosí Enric Figueras, a principis dels anys 40. Fons Enric Figueras (autoria desconeguda).

exemples d'imatges *portmortem*, potser la més espectacular és una sèrie de quatre imatges de diverses proves, que il·lustren el procés que se seguia per dotar de vida a una persona que ja havia traspasat. La imatge número 1 ens mostra el cadàver d'una dona asseguda en una cadira amb un ajudant del fotògraf sostenint el coixí per impedir que el cos es mogués, a les imatges 2 i 3 veiem proves de retoc que eliminen l'ajudant, transformen la cadira en un luxós seient i obren els ulls a la difunta. La imatge 4 mostra el resultat final que ens presenta un nou disseny del seient i a la senyora en la plenitud de la vida. Altres exemples de *postmortem* que hem descrit abans són les imatges número 5, retrat d'un nadó *adormit* realitzada pel fotògraf J. Bertran i la 6 d'un pare sostenint el seu fill mort, obra de Magí Polbach, retratista a càrrec de la galeria de J. Gironès.

Per sort no totes les imatges són tan truculentes, algunes són francament divertides. Com ja he dit, anar a cal retratista es convertia sovint en tot un esdeveniment, una mica car, això sí. Per aquest motiu, amb l'arribada de la Festa Major i la instal·lació de la fira a la ciutat, també solien arribar els retratistes ambulants, amb preus més assequibles, que feien l'agost (mai millor dit) realitzant retrats amb fons que simulaven avions, vaixells o paisatges de somni, guarnint fins i tot amb una mica d'attrezzo els participants en el retrat. És el cas de la fotografia número 7, un retrat dels germans Josep i Mercè Auladell Aymerich (primer i segon per l'esquerra) amb el seu cosí Enric Figueras, navegant tranquil·lament al davant d'una ciutat imaginària o el grup d'homes i dones de la imatge número 8 mig disfressats de cantants amb Narcís Masferrer Buixó dret al mig tocant les palmes.

8

9

11

8 Retrat de Narcís Masferrer, al centre, amb una colla d'amics, l'agost del 1945. Fons Narcís Masferrer (autoria desconeguda)

9 Fent el disseny de la catifa de Corpus a la placeta de Sant Joan, el maig del 1964. Fons Jordi Verrié Faget (autoria: Jordi Verrié).

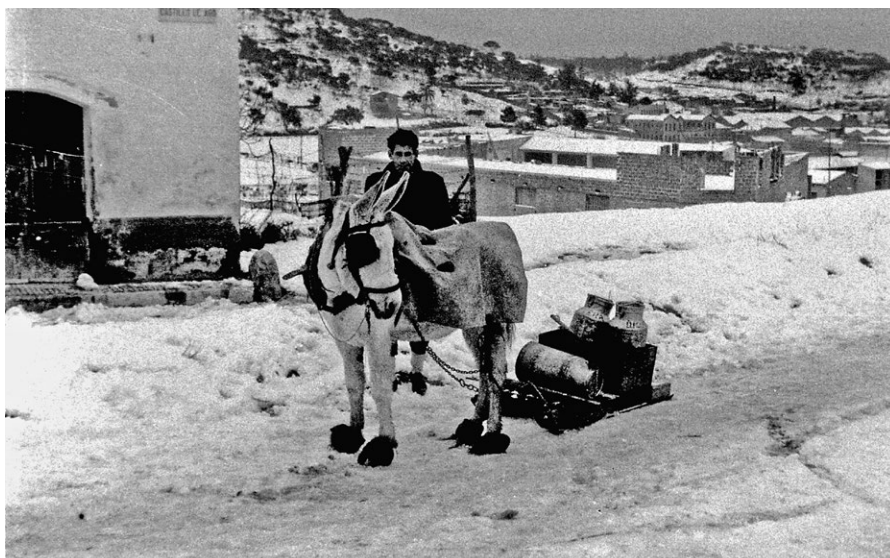
11 Processó del Col·legi Cor de Maria al carrer dels Metges als anys seixanta. Fons Ferran Gandol (autoria: Ferran Gandol).

També la religió forma part de la vida dels guixolencs i té la seva representació a les imatges de l'Arxiu. La religiositat, sentida de bona fe o en moltes èpoques imposada, porta a manifestacions a la via pública com les processons. A Sant Feliu la processó del Corpus Christi arribà a convertir-se en un gran esdeveniment fins al punt que, als anys 60 del segle xx, s'organitzaven excursions des de Barcelona per venir a gaudir de la festivitats. Per la diada del Corpus els carrers s'adornaven amb catifes de flors, elaborades pels mateixos veïns, que també enramaven les obertures de les cases amb garlandes i penjaven robes i domassos dels balcons i finestres. Per a la realització de les famoses catifes de flors del Corpus, primer es traçava el dibuix en qüestió amb guix a terra (habitualment formes geomètriques amb símbols religiosos i escuts de la ciutat o de Catalunya) com veiem a la imatge número 9 en què uns veïns dibuixen les formes de la catifa al terra de la placeta de Sant Joan, a l'altura de l'antic hotel Murlà. Posteriorment, amb pètals de diversos tipus de flors, es configurava el dibuix com podem veure a la fotografia número 10, una perspectiva del carrer Major, des de la banda de la rambla del Portalet, durant la creació d'una de les catifes més llargues del recorregut de la processó. Però no totes les processons eren com la del dia del Corpus, altres eren més modestes, però igualment celebrades amb devoció. Així, la imatge número 11 ens mostra un grup d'alumnes del col·legi Cor de Maria, acompanyades de nenes vestides de primera comunió, que portaven en processó una imatge de la Verge Maria pel carrer dels Metges.

Els fenòmens meteorològics també estan presents als fons fotogràfics de l'Arxiu. Inundacions, mànegues d'aigua, nevades, etc. formen un cos d'imat-

12

13

10
Elaboració de la catifa de flors del carrer Major per a la processó de Corpus, el 28 de maig del 1964. Fons Alfons Hereu Ruax (autoria: Alfons Hereu).

12
Esquiador al carrer Dos de maig després de la nevada del desembre del 1962. Col·lecció L'Abans (autoria: Santiago García Matz).

13
Repartidor de llet R. Cacàs amb el trineu fabricat per Santiago García Matz per poder fer el transport després de la nevada del desembre del 1962. Col·lecció L'Abans (autoria: Santiago García Matz).

ges espectaculars, sorprenents i a vegades divertides. La gran nevada caiguda el nadal de l'any 1962 va deixar importants gruixos de neu a molts indrets de la ciutat, fet que va fer possible la captura d'imatges curioses, com es pot apreciar a la fotografia número 12, en què un esquiador llisca plàcidament per la neu acumulada al pendent del carrer Dos de Maig, en direcció a la plaça d'Alabric. Però la neu també dificulta les feines del dia a dia. Així, el senyor Cacàs, el repartidor de llet, es va trobar impossibilitat de sortir a fer el trajecte habitual amb el seu carro. Per sort, Santiago García Matz li construï, en un moment, un petit trineu amb el qual poder continuar amb la feina. A la fotografia número 13, feta a l'inici del carrer de Castell d'Aro veiem el resultat de l'enginy del senyor García i un ase que sembla mirar-se allò que té al darrere amb una certa curiositat.

Les fotografies dipositades a l'Arxiu Municipal configuren la nostra memòria visual col·lectiva. El seu abast cronològic s'estén pràcticament des de l'inici de la fotografia fins als nostres dies. Els personatges, els fets i les vicissituds, fins i tot de guerres, que ens mostren aquestes imatges formen el nostre passat comú i ens enllacen amb aquells guixolencs que han habitat aquesta terra abans de nosaltres.

Josep Auladell Payró
Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols

RAMON ALBERCH, és expert en gestió de documents i arxius amb un bagatge de prop de 40 anys de professió que ha compartit per mitjà d'infinitat de cursos i conferències. És autor de més de 150 articles en publicacions especialitzades –nacionals i internacionals– i més de 30 llibres. També ha estat promotor de l'ONG Arxivers sense Fronteres, de la qual actualment és president.

Ramon Alberch va néixer a Girona (Gironès) el 1951 i es va llicenciar en història a la Universitat de Barcelona. Es doctorà a la universitat de Girona el 2015 amb la tesi "Arxius, memòria i drets humans". Entre els anys 1978 i 1989 va ser director de l'Arxiu Municipal de Girona i l'any 1990 va assumir la direcció de l'Arxiu Municipal de Barcelona mitjançant la denominada Oficina de l'Arxiver en Cap, després de dirigir-ne el Projecte d'ordenació d'arxius (1987-1988). Va exercir aquest càrrec fins al 2004. De bon principi, Ramon Alberch va transcendir l'exercici individual de la professió i va demostrar una visió global del sector que el convertí en promotor d'iniciatives cabdals en el desenvolupament de l'arxivística a Catalunya. L'any 1985 va ser un dels promotors de l'Associació d'Arxivers – Gestors de Documents de Catalunya, de la qual fou president des de la creació fins al 1993. Un dels objectius de l'entitat ha estat la formació del col·lectiu professional per mitjà de cursos i l'organització, des del 1987, de les Jornades d'Arxivística de Catalunya i el màster en arxivística, precedent de la de l'Escola Superior d'Arxivística i Gestió de Documents (ESAGED), de la qual fou director des de la creació (2002) fins al 2016. Activista de cap a peus, el 1998 va promoure Arxivers sense Fronteres i ha coordinat seminaris sobre arxius i drets humans al Fòrum Social Mundial (Porto Alegre, 2004) i al Centro Cultural de España (Montevideo, 2006).

Durant la seva etapa com a arxiver en cap de l'Ajuntament de Barcelona, va tenir responsabilitats en diferents institucions, algunes d'àmbit internacional. Així, fou director de l'Institut Municipal d'Història (1992-1997), membre del Comitè d'Arxius Municipals del Consell Internacional d'Arxius (ICA/SMA) (1990-2000), on va ser president del seu Comitè Director durant quatre anys. Els anys 1999 i 2000 fou consultor d'arxivística de la Universitat Oberta de Catalunya. Des de l'any 2011 fou membre del Comitè CTN50 de gestió de documents de l'Agència Espanyola de Normalització (AENOR) i, l'any següent, fou nomenat membre del Comitè Assessor de la Coordinació Regional de Societat Civil per a Amèrica Llatina de l'Aliança per al Govern Obert (OGP- Open Government Partnership).

L'any 2004 fou nomenat subdirector general d'arxius, càrrec que exercí fins al 2010, i posteriorment centrà la seva activitat en la direcció de l'ESAGED i esdevingué consultor en gestió de documents i arxius. Ha estat professor d'arxivística en postgraus i màsters de les universitats de Barcelona, Tarragona, Sevilla, València, Lleida, Girona, Madrid, Bogotà, Santo Domingo i Quito. També ha estat ponent en jornades i congressos a Europa i Amèrica Llatina i als congressos internacionals de Montreal (1992), Beijing (1996), Sevilla (2000) i Viena (2004).

Quan va començar a treballar com a arxiver. Va ser a l'Ajuntament de Girona?

Va ser el novembre del 1978, concretament el dia 1 –vaig fer les oposicions abans de les fires. Era el final de l'Ajuntament franquista, però el secretari encara em volia fer jurar els principis del "movimiento". L'alcalde en aquell moment era l'Ignasi de Ribot.

De formació és historiador... Per què es va decantar per la història?

Vaig entrar en aquesta carrera perquè era una àrea de reivindicació nacional, amb una forta càrrega política, per la consciència de la necessitat de recuperar la història de Catalunya.

Quan va ser la primera vegada que va estar en un arxiu?

Va ser amb motiu de la tesi de la llicenciatura, anomenada també *tesina*. Aquest és un treball acadèmic que lamentablement s'ha deixat de

A la pàgina de l'esquerra, Ramon Alberch rep el nomenament de Huesped de Honor de la ciutat de Montevideo per part de l'Ajuntament, a proposta del Archivo General de la Nación i la Asociación Uruguaya de Archivólogos, el 24 d'octubre d'enguany, en el marc del XIII Congrés de Mercosur. AMSFG. Col·lecció Municipal d'imatges (autoria desconeguda).

En aquesta pàgina, retrat de Ramon Alberch.

fer. La meua recerca era sobre l'economia i la demografia gironines durant la Guerra del Francès. Aquest va ser el meu primer contacte amb l'Arxiu Municipal de Girona. L'arxiver aleshores era Lluís Batlle Prats, recordo que –quan hi anava– m'ensenyava documents que eren autèntics tresors. Llavors l'arxiu ja em fascinava, però primer vaig fer classes de formació professional –FP en dèiem–, i m'agradava molt fer classes, però el que més m'atreia era l'arxiu.

Com es va formar? Com va adquirir els coneixements necessaris?

No hi havia cap formació específica, bàsicament vaig ser autodidacte. El meu referent, la persona que més em va ajudar en aquell moment, va ser l'Yves Perotain. Era director de l'Arxiu Departamental dels Pirineus Orientals, a Perpinyà. Hi vaig anar perquè d'alguna manera França era propera, assequible, i era com una porta oberta al món. Quan van saber que era l'arxiver de Girona, em van rebre molt bé i em van presentar el director. Ell era coautor del famós manual d'arxivística francès publicat cap al 1970. Era un expert en les edats dels documents, ja havia plantejat la necessitat d'organitzar arxius administratius o intermedis previs als arxius històrics. Aquí gairebé no hi havia bibliografia sobre arxius, així que la bibliografia francesa va tenir una influència definitiva sobre la primera promoció d'arxiviers. A França hi havia una tradició molt més consolidada en aquest camp i el model francès va ser el nostre primer mirall. Un dels autors de capçalera, per exemple, va ser Michel Duchein.

Amb quins arxivers es relacionava o col·laborava?

A l'Arxiu de la Corona d'Aragó hi havia Frederic Udina Martorell, però tenia un perfil molt tradicional i no compartia els mateixos problemes dels arxius municipals. Ell em va derivar a Antoni M. Aragó i Cabañas, el qual sí que em proporcionà materials, encara que en aquell moment pràcticament no hi havia gaire res. A Girona hi havia el benvolgut Gabriel Roura, que llavors estava a l'Arxiu Diocesà i que després dirigiria l'Arxiu Capitular. Era gran expert en paleografia i diplomàtica, sempre a punt per donar un cop de mà. A la Diputació de Girona, l'arxiver era Jaume Marquès. Però en molts casos, compaginaven la tasca com a arxivers amb altres feines i només hi dedicaven unes hores a la setmana.

Tenia arxivers municipals per intercanviar experiències?

En l'àmbit de Catalunya, cap a l'any 1981 i 1982, vaig entrar en contacte amb Vinyet Panyella, que era arxivera de Sitges; Alfred Mauri, de Martorell, i en Francesc Barriach, de Tarragona. A Girona va néixer també un "nucli gironí" format per diversos estudiants d'història que anaven entrant al món de l'arxivística: Antoni Mayans, Isidre Prades, Miquel Casademont, Joan Boadas, Josep Matas, Narcís Castells... Una de les primeres accions en el marc d'aquest grup va ser l'informe sobre l'estat dels arxius municipals de les comarques gironines. El treball es va fer l'any 1980, en aquest cas participà també Josep Temporal, i es va publicar l'any següent a la *Revista*

de Girona. El títol deia molt, era "Els arxius municipals, aquests petits i grans tresors amagats", feia seva una expressió utilitzada per Joaquim Nadal durant una conferència cinc anys abans en què denunciava el seu estat de deixadesa i monopolització per part d'uns pocs. Nadal defensava la importància de la conservació i accés als fons documentals municipals per a la història local.

Més o menys en aquest moment va néixer l'Associació d'Arxivers de Catalunya, com va sorgir aquesta iniciativa?

Va resultar d'aquesta col·laboració entre arxivers municipals, als quals també s'afegiren els de l'Arxiu Històric de Barcelona i alguns de la Generalitat, com Josep M. Sans i Travé. La Vinyet Panyella hi va tenir un paper molt actiu. Vam construir una associació amb quatre canyes, del no-res. Volíem superar la dispersió que patíem, la desconexió entre nosaltres. L'any 1983 es va començar a trobar un grup de manera regular i es va anar engruixint. S'hi va afegir el pare Marc Taxonera, la Montserrat Canela, etc. Abans de la constitució formal ja hi havia entre 30 i 40 arxivers.

I quan es va formalitzar com a entitat? Quina seu tenien?

L'any 1985. Lluís Jou, el marit de la Vinyet, que era notari i advocat, que més tard fou director general de política lingüística, va redactar una proposta d'estatuts. Primer ens reuníem a casa de la Vinyet, després vam buscar un local a l'Hotel d'Entitats al barri barceloní de la Pau, a prop de Sant Adrià de Besòs. Alguns,

com el pare Marc, trobaven que estava una mica apartat. Després ja ens vam traslladar a la seu actual, al carrer Rocafort de Barcelona.

Quins objectius es van plantejar?

Coincidíem en la diagnòsi dels dèficits de la professió, ens preocupava la defensa del nostre col·lectiu en l'àmbit laboral, les convocatòries de places i les característiques dels llocs de treball. L'altre gran tema era la manca de formació –érem una professió sense titulació– i una de les conseqüències era l'absència de bibliografia sobre metodologia arxivística. Vam començar organitzant jornades i cursos, i fent la revista. Les primeres jornades van ser a Ribes de Freser, l'any 1987, llavors érem 130. La revista *Lligall* va començar l'any següent. A finals dels 80 ja va tenir lloc el primer màster en arxivística, en col·laboració amb l'Institut d'Estudis Medievals de la Universitat Autònoma. Després es va fer a Barcelona, Girona, Tarragona i Lleida fins que l'any 2002 es va fundar l'Escola Superior d'Arxivística i Gestió de Documents (ESAGED), a iniciativa de l'associació, llavors era presidenta la Mariona Corominas. Que també és gironina!

Quin ambient es respirava a l'associació?

De confiança i familiaritat. També de molta il·lusió. Els sopars després de les reunions eren de pel·lícula!

El mateix any que va néixer l'associació el Parlament de Catalunya va aprovar la Llei 6/1985, de 26 d'abril, d'Arxius. Quin paper va tenir l'associació?

Article de Jaume Fabre aparegut a *El Periódico* de 19 de gener del 1990 per donar notícia de l'inici de la tasca de Ramon Alberch com a arxiver en cap de l'Ajuntament de Barcelona. Font: *Arxiu Municipal Contemporani de Barcelona* [disponible en línia a <http://ajuntament.barcelona.cat/arxiucomtemporani/les/8-de-enero-de-1990/>]

Aquesta llei precisament va ser motiu de la primera crisi, a les jornades de Ribes de Freser. L'associació en un primer moment treballava estretament amb el Servei d'Arxius de la Generalitat, el seu responsable era Sans i Travé. Vàrem fer aportacions en relació amb els arxius municipals i els arxius privats, ja que a l'associació majoritàriament érem municipalistes. Però no es van tenir en compte, des del Govern no ho van fer fàcil ja que les reivindicacions de l'associació els resultaven incòmodes. Ells ho basaven tot en els arxius de la Generalitat i, en canvi, nosaltres vetllàvem per la generalitat dels arxius. Segons aquesta llei, la xarxa d'arxius a Catalunya no més preveia els arxius comarcals, els quals, de fet, s'havien de "menjar" els municipals. Es va argumentar una excusa jurídica, quan en el fons hi havia una discrepància en els conceptes. Max Cahner, que llavors era conseller de Cultura, tenia una concepció exclusivament historicista dels arxius, per contra des de l'associació apostàvem pel desenvolupament de la funció administrativa. Aquesta visió era per la influència del Quebec, que era un model que llavors observàvem amb atenció.

Durant els anys que va ser president de l'AAC, quins progressos creu que va fer el col·lectiu dels arxivers?

Es van posar les bases i es van crear uns eixos que s'han mantingut molt de temps: l'organització de jornades que després van esdevenir congressos; l'edició de publicacions, ara en línia; la programació de cursos de formació i la defensa dels drets

INSTITUCIONES

Llega la 'revolució' a los archivos de Barcelona

El Ayuntamiento emprende una reforma total, nombra por fin archivero municipal e invierte 500 millones en ella.

□ JAUME FABRE

Barcelona. Lo anunció el alcalde en el Col·legi de Periodistes, durante la tradicional conferencia sobre el estado de la ciudad. Pero la noticia pasó desapercibida, a pesar de su importancia: la hermenéutica municipal se va a trasladar, de forma inmediata, desde la Casa de l'Ardiaca al Convent dels Angels. El responsable de esta operación, y de otras transformaciones radicadas en los archivos municipales, será Ramon Alberch, que acaba de ser nombrado archivero municipal, un cargo que Barcelona no había tenido en lo que va de siglo y que se sitúa, dentro del organigrama de funcionarios municipales, en el más alto nivel. Sólo están en un nivel superior el secretario, el interventor y el tesorero.

Ramon Alberch tomó posesión de su cargo el pasado 8 de enero. Ayer fue presentado oficialmente al personal de la Casa de l'Ardiaca, sede del Instituto Municipal de Historia, que agrupa ahora el Arquivo Histórico, la Hemeroteca y el Archivo Gráfico.

«Cuando se habla de un archivero municipal, mucha gente se imagina un señor de Barcelona, poseedor por lo Ramon con paraguas y sombrero».

«Cuando se creó el Instituto Municipal de Historia, en el pri-

mer tercio del siglo, Barcelona perdió la figura del archivero municipal como alto funcionario conservador de todo el patrimonio documental del ayuntamiento. Sus funciones se repartieron entre diversos responsables y entre diferentes organismos. Ahora se ha querido recuperar la vieja figura, para darle más fuerza y terminar con la dispersión. La situación actual de los archivos municipales de Barcelona requiere una actuación muy lista y decidida, con planteamientos básicamente técnicos. Pero eso no ha de suponer el fin de la proyección cultural de los archivos y de la imagen entrañable del archivero que atiende personalmente a los investigadores».

Inversiones importantes

«Pues lo tiene difícil, porque durante años el Ayuntamiento de Barcelona se ha preocupado muy poco de sus archivos».

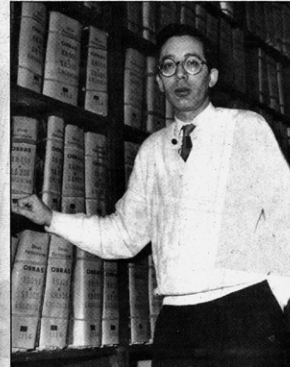
«Se me ha dado poder y fuerza para enfrentarme a los problemas y resolverlos, y pienso hacerlo yendo a por todas. Pero con mi nombramiento no se resuelve todo. El ayuntamiento ha decidido poner toda la carne en el asador y realizar importantes inversiones en sus archivos. Para este año hay una partida de 250 millones para adaptar el Convent

de l'Angels como hemeroteca, con todos los adelantos técnicos. En un año ha de estar efectuado el traslado de todos los diarios y revistas que están ahora en la Casa de l'Ardiaca. Otra partida de 150 millones se destinará a la primera fase de construcción de un nuevo edificio para el archivo administrativo, al lado del actual, con capacidad para 20 kilómetros de estanterías. Y hay también otro período presupuestado de 50 millones para remodelar la Casa de l'Ardiaca, habilitando una nueva sala de lectura. Además, como marchará la hermenéutica, se ganará mucho espacio y se podrá mejorar enormemente el archivo histórico».

«A la Casa de l'Ardiaca no van sólo investigadores. Van también muchos aficionados que hay que atender igualmente».

«El 60% de las personas que van a los archivos no son profesionales. Van muchas jubiladas interesadas por su árbol genealógico o ciudadanos que quieren saber cosas sobre el pasado de la calle o de la casa donde viven. Es gente que no está habituada al trabajo en archivos y que hay que orientar y guiar. Esto requiere un esfuerzo suplementario, pero los archivos están también para eso. Su función es difundir la historia de la ciudad a todos los niveles».

ALBERT AYMBAG

Ramon Alberch presenta dar un vistazo a la situación de los archivos.

■ Perfil

Una apisonadora que sabe ser encantadora

Ramon Alberch Figueras, a quien el Ayuntamiento acaba de nombrar archivero municipal, es, desde hace años, presidente de la Asociación de Archiveros de Catalunya, entidad que él contribuyó a crear y que agrupa actualmente la práctica totalidad de la profesión. Empezó a trabajar en el Archivo Municipal de Girona en 1972.

El Ayuntamiento de Barcelona le encargó hace un par de años la ordenación de su archivo administrativo, situado en la calle Bisbe Cassador, que se encontraba en un estado lamentable. En poco tiempo, el archivo ha cambiado de cara.

Ramon Alberch, que es reconocido como uno de los mejores técnicos en archivística existentes en Catalunya, ha accedido por concurso libre a la plaza actual. Lo que lo concierne bien aseguran que, cuando emprende un trabajo, es una verdadera apisonadora, pero que es también, en el trato personal, encantadora.

Cambios en la Casa de l'Ardiaca

Una de las primeras decisiones del nuevo archivero municipal ha sido relevar de su cargo a la que ha sido hasta ahora directora del Instituto Municipal de Historia, situada en la Casa de l'Ardiaca, Anna Maria Adroher. Esta decisión fue comunicada ayer a la interesada. En los próximos días se producirá el nombramiento del nuevo director. En la Casa de l'Ardiaca es-

tán ahora el Archivo Histórico, el Gráfico y la Hemeroteca. Es posible que cuando la hemeroteca se haya trasladado al Convent dels Angels, dentro de un año, se nombre para ella un director específico, ante el creciente interés por la información de diarios y revistas.

En cuanto al archivo administrativo, situado en la calle Bisbe Cassador, seguirá como director

Montserrat Condominas, y Lina Ubero como responsable de la coordinación de los archivos de distrito. Actualmente hay cuatro funcionarios a pleno rendimiento en locales propios: Forti-Guindó, Sant Martí, Santa y Sant Andreu. Para los otros habrá que mejorar las instalaciones. Todas dependen en última instancia del archivero municipal.

professionals. En general, l'associació va créixer i es va consolidar, vam passar de seguida a tenir al voltant de 400 associats i, des del 2002, amb les promocions de l'ESAGED –cada curs representa la incorporació d'unes 20 persones– s'ha arribat als prop de 700 membres que hi ha ara.

Com va ser que fes el canvi cap a l'Arxiu Municipal de Barcelona?

Va ser arran de la crítica que va fer Antoni Comas, que llavors era regidor a l'oposició. Va retreure l'estat d'abandonament de l'Arxiu Administratiu i es va decidir fer un projecte per crear un sistema d'arxius a la ciutat de Barcelona. Es va realitzar durant els anys 1987 i 1988, tenia quatre volums!

Quan va fer aquest projecte quin equip tenia?

Comptava amb professionals com en Xavier Tarraubella, l'Imma Puig, l'Antoni Pallès, en Josep Obis. Posteriorment s'hi van afegir en Jordi Serchs, la Montserrat Beltran, la Núria Postico. Comptava també amb la gent de l'Arxiu Històric: la Montserrat Condominas, l'Anna M. Adroer, en Joan F. Cabestany, en Manel Rovira i en Sebastià Riera...I més tard va haver-hi la incorporació de gent de molta vàlua, com la Carme Martínez o la Imma Moratalla.

En quins àmbits projectaven actuacions? Quines prioritats hi havia?

Era un projecte global d'ordenació, s'havia d'estructurar tot. Mentre anàvem elaborant el projecte d'ordenació ja vam fer algunes intervencions per unificar l'Arxiu Històric, l'Arxiu Administratiu i els arxius de districte. Però a Barcelona, el principal problema era la pressió des del Govern per resoldre l'acumulació de documentació administrativa. Les infraestructures eren deficitàries: l'arxiu administratiu era una ruïna, però també l'Arxiu Històric era molt antic, com un museu. Per tant, la difusió en aquell moment va quedar en un segon terme.

Quins objectius es va plantejar?

S'havia de començar per fer visible l'arxiu dins l'organització i reconèixer les seves competències. Així, l'octubre del 1989 es va crear la plaça d'arxiver en cap. El perfil i la denominació de la plaça van ser proposats per Manuel Palomar i Daniel Seco, de l'Àrea d'Organització. El seu propòsit era que aquesta figura tingués autoritat, per això van considerar oportú descartar denominacions com *arxiver municipal* o *director*. Un altre aspecte important era vertebrar un únic equip, encara que els arxius estiguessin adscrits a àrees diferents –Cultura, Serveis Ge-

nerals i Districtes. Hi havia un total de 70 persones: 40 a l'Arxiu Històric i 3 a l'Arxiu Administratiu, que es van incrementar en 17 o 18. A banda, es van anar incorporant fins a 10 arxiviers en la mesura que s'anaven creant els arxius de districte. En el moment de fer el pla, ja n'existien cinc: el de Sants – Montjuïc, Ciutat Vella, Sarrià – Sant Gervasi i Sant Martí. En aquest moment, també vam desenvolupar les Normes Reguladores del Sistema Municipal d'Arxius, va ser en col·laboració amb Palomar i Seco.

Si els arxius, dins l'organigrama, estaven adscrits a tres àrees diferents, on se situava l'arxiver en cap?

Francisco Longo, que era gerent, i Guerau Ruiz Pena, regidor, van considerar que la millor adscripció era Presidència, ja que així podria exercir la direcció orgànica i funcional dels diferents arxius. L'Arxiu Administratiu també es va adscriure a Presidència, ja que com a prioritat del Govern interessava que quedés directament vinculat a la figura de l'arxiver en cap.

Amb relació a la documentació, quin actuació va ser prioritària?

Inicialment vam eliminar entre 7 i 8 km lineals de documentació. Això era una mesura molt urgent per racionalitzar el volum de documentació i poder fer les previsions necessàries per al tractament i instal·lació de la documentació que sí que calia conservar. Posteriorment, vam organitzar les transferències de documentació de les oficines a l'arxiu i, en darrer terme, vam intervenir en la gestió documental. Pensa que, quan el sistema ja

funcionava, cada any es transferia 1 km lineal de documentació a l'Arxiu Administratiu, per això també vam ser els primers a tenir una Comissió d'Avaluació i Tria de documentació, creada l'any 1990, que va nodrir la Comissió Nacional d'Accés Avaluació i Tria Documental.

Quants dipòsits de documentació hi havia a l'Arxiu Municipal de Barcelona? Quants metres lineals?

L'elaboració del projecte va implicar la diagnosi de 125 dependències municipals, en algunes de les quals havíem arribat a comptabilitzar fins a 2 km lineals de documentació. En total, hi havia 33 km lineals de documents, dels quals tan sols el 30% estava en arxius i la resta es trobava en magatzems, pisos, etc.

Quants arxius es van crear?

La remodelació de l'Arxiu Històric, la Casa de l'Ardiaca (que era com una autèntica joia!), es va inaugurar el 1998 i posteriorment, l'any 2004, el nou Arxiu Administratiu. Progressivament es van anar organitzant els arxius de districte existents i es van crear els nous que havien estat previstos en el pla.

Com es va incrementar la plantilla?

En el moment de màxim desenvolupament, als anys noranta, l'equip estava format per 130 persones... Però a banda del nombre de treballadors, vam procurar millores laborals. Els perfils de les places eren molt importants, necessitàvem tècnics especialistes i que hi hagués categories homogènies, ja que cada entitat tenia una dinàmica diferent

i hi havia unes diferències que no eren desitjables.

Impressionant. Quines actuacions recorda com a més importants?

A banda dels aspectes d'organització del sistema, com l'equip i la normativa, el més visible va ser la remodelació o inauguració d'arxius, cosa que va suposar la dignificació de les sales de consulta. Un altre aspecte molt evident per a la ciutadania fou la tasca de difusió dels arxius de districte. Encara que la nostra preocupació principal era la documentació administrativa, en els districtes es va realitzar una tasca importantíssima de recerca històrica i de recuperació de la memòria dels barris. Paral·lelament, en un àmbit amb menys visibilitat –però no per això menys important–, hi va haver un treball ingent en els instruments de descripció i en el disseny del sistema d'Administració Integral de Documentació i Arxius (AIDA), que encara funciona actualment.

Què feien concretament els arxius de districte?

Com que tractaven un volum documental menor quant a metratge, van poder fer una important tasca de difusió i una excel·lent política d'ingressos, especialment en els set districtes que corresponien a pobles que havien estat agregats a Barcelona en diferents moments.

Entre l'any 2004 i 2010 va ser subdirector general d'arxius... Què va trobar quan va començar?

Sí, ho vaig ser durant set anys, des del març del 2004 al novembre del

Nens i nenes mirant fotografies antigues amb ulleres 3D a l'estand de l'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols en la primera fira Arxiu al carrer, durant el XVII Congrés d'Arxivística de Catalunya. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (autoría: Salvador Estibalca).

2010. Fins a l'època de l'anomenat *tripartit* no es va fer gaire atenció als arxius. La Xarxa d'Arxius Comarcals estava a mitges, hi havia problemes per desenvolupar la llei d'arxius del 2001, problemes greus d'infraestructures. Al personal del cos d'arxivistes de la Generalitat hi havia 90 interins.

Amb aquest panorama, sembla admirable que acceptés el càrrec!

Bé, de fet, veia que el Servei d'Arxius estava en una situació tan precària que la primera vegada que m'ho van oferir, vaig dir que no. A l'Ajuntament de Barcelona gaudia de la meua feina, havia assolit molts bons resultats i m'havia aportat projecció internacional, com per exemple, la participació al Consell Internacional d'Arxius. També la realització de ponències o l'organització de seminaris a Brasil, Uruguai, Colòmbia. Vaig posar com a condició la conversió del servei a subdirecció. Francesc Tarrats, que llavors era director general del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura ho veia bé, però jo no tenia clar si, a més, es dotaria la subdirecció dels recursos necessaris. Vaig proposar altres candidats com Josep Matas o Mariona Corominas, però em van tornar la pilota!

Què va fer llavors?

Vaig fer una proposta de temes a cobrir –regularitzar la plantilla, desplegar la llei, pressupost, la inversió en arxius comarcals, etc. El rang de subdirecció me'l van confirmar després de parlar-ne amb el president Maragall i, pel que fa a la resta de requeriments, tant Tarrats com Jo-

A dalt, presentació de la publicació *Centenari del port de Sant Feliu de Guíxols*, l'any 2004. L'arxiver Àngel Jiménez, juntament amb l'aleshores alcalde, Miquel Lobato, Joaquim Nadal i Ramon Alberch, Conseller de Política Territorial i Obres Públiques i subdirector general d'Arxius, respectivament. AMSFG. Fons Ajuntament (Autoria: Pere Carreras).

A baix, presentació del llibre *Cases, carrers i arquitectes. Sant Feliu de Guíxols dels inicis fins el 1931*, al Monestir, l'any 2000. Joan Alfons Albó, aleshores l'alcalde, Ramon Alberch, arxiver en cap de l'Ajuntament de Barcelona, i Gerard Bussot, autor de la publicació. AMSFG. Fons Ajuntament (Autoria: Xavier Colomer-Ribot).

Feia 3 anys que s'havia aprovat la nova llei d'arxius. Com afectava la subdirecció? Quines actuacions va implicar?

Calia fer el desplegament normatiu. Era bàsic impulsar el Registre d'Arxius, previst a la llei, bàsic per anar més enllà dels arxius de la Generalitat i definir l'abast del Sistema d'Arxius de Catalunya. L'elaboració d'aquest registre ha estat molt llarg, actualment s'està acabant. Per una altra part, calia actualitzar la Comissió Nacional d'Avaluació i Tria Documental perquè no només dictaminés quina documentació es pot eliminar, sinó també quina és consultable i quina té restriccions o dades protegides. Va passar a ser la Comissió Nacional d'Accés Avaluació i Tria Documental. També calia crear el Consell Nacional d'Arxius i Gestió Documental, que és de tipus consultiu i que té una composició multidisciplinària.

Què li va suposar la Subdirecció General d'Arxius i Gestió Documental?

Va ser un repte, va implicar la sortida de la meua zona de confort. Però em va fer molta il·lusió, m'ho vaig prendre com una obligació professional i patriòtica.

Què recorda de manera especial?

El retorn de les 507 caixes de l'Arxiu de Salamanca, va representar la primera gran victòria. L'afer dels *Papers de Salamanca* ha estat un dels esdeveniments arxivístics més mediàtics. Havien estat confiscats durant la Guerra Civil arreu de Catalunya i van servir per fitxar persones desafectes al règim, per condemnar-les,

sep M. Carreté, que el va succeir en el càrrec, van aportar els recursos necessaris.

Quines prioritats tenia a la Generalitat?

En primer lloc, el pas de servei a subdirecció amb lideratge sobre tot el sistema d'arxius: l'Arxiu Nacional, els comarcals i les conselleries. Un altre aspecte molt important va ser l'actualització del pressupost, en dos anys vam passar de 500.000 € a 6 milions. Això era bàsic per poder fer activitats, infraestructures, etc. Vam poder destinar 32 milions al Pla d'Arxius, vam enllestir la xarxa

d'arxius comarcals construint-ne 12 de nous. No podia quedar a mitges.

A banda de les infraestructures, quines altres actuacions va promoure?

Hi havia molts temes pendents. Un dels més importants va ser la implementació del sistema de gestió de documents i arxiu (SIGEDA) i també el Pla Esteve Gelabert Bruniquer per a l'impuls de la digitalització per facilitar l'accés i la conservació de la documentació. Pel que fa als arxius comarcals, a banda de completar la xarxa per abastar tot el territori, també vaig procurar per la seva dignificació quant a recursos humans.

sancionar-les o depurar-les. La seva recuperació s'havia començat a reivindicar als anys 80.

Quan va deixar la subdirecció es va dedicar a l'àmbit de la docència i a la direcció de l'ESAGED. Què li havien aportat les etapes anteriors?

Cadascuna de les etapes ha suposat un repte. L'inici va ser a Girona, el creixement fou a l'Ajuntament de Barcelona i la maduresa a la Generalitat. Al llarg d'aquests anys he tingut l'oportunitat i el privilegi de treballar amb funcionaris molt professionals i amb polítics erudits i amb una gran qualitat humana com l'Eulàlia Vintró, l'Oriol Bohigas, la Maria Aurèlia Capmany, en Ferran Mascarell o Francisco Longo –que actualment és gerent d'ESADE.

L'any 1998 va promoure Arxivers sense Fronteres. Quina motivació tenia?

D'alguna manera va ser el resultat de la internacionalització des de l'Ajuntament de Barcelona. El paper dels arxius en els conflictes armats és essencial per a la garantia dels drets humans. Els documents constitueixen l'element jurídic que possibilita les polítiques de reparació i en tots els projectes en els quals hem participat aquest fet estava molt clar. En aquest àmbit la preservació i ús de la documentació són prioritaris i amb una importància reconeguda.

Malgrat que es va jubilar l'any 2016 es manté molt actiu. A què es dedica actualment?

Efectivament em vaig jubilar després de 6 anys de dedicació exclusi-

va a l'ESAGED i d'un total de 40 de carrera professional. Segueixo fent classes en diferents universitats: la Pontificia Javeriana de Bogotà, l'Andina Simón Bolívar de Quito, l'Autònoma de Barcelona, l'Instituto Global de Santo Domingo. També segueixo en projectes de drets humans d'Arxivers sense Fronteres.

Ha comentat que el paper dels arxius en la defensa dels drets humans és molt important. Quins altres aspectes dels arxius creu que resulten interessants a la ciutadania?

Crec que es pot deduir a partir de les darreres vint-i-cinc entrevistes que m'han fet. Divuit, o sigui una gran majoria, fan referència a drets humans i polítiques de reparació. També em pregunten sovint sobre la gestió de documents en el seu vessant més mediàtic, és a dir, sobre la memòria efímera, l'obsolescència tecnològica, etc. Em sembla que el que connecta els arxius amb la societat són aquells temes reals, els que afecten la vida de les persones, on els arxius són útils.

Vostè ha fet cap a dues-centes publicacions, entre llibres i articles, n'hi ha algun que ens pugui recomanar?

En relació amb això que he comentat, *Archivos: entender el pasado, construir el futuro*, em proposo explicar com en el nostre dia a dia generem molts documents i com aquests documents, quan són lliurats als arxius, són clau per a la memòria i els drets col·lectius. Aquest llibre ve a ser una revisió de *¡Archívese! Los documentos del*

poder, el poder de los documentos, que vaig escriure juntament amb José Ramón Cruz Mundet, en què es plantejava també la importància del control de la informació.

Està treballant en algun llibre actualment?

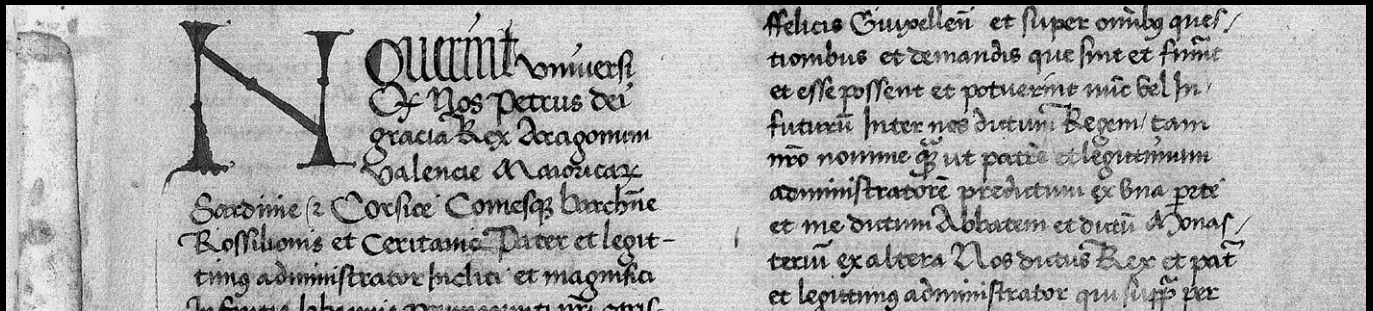
Sí, amb l'editorial Trea, sortirà a finals d'any i el títol serà *Archivos y archiveros en la literatura y el cine*. L'estic elaborant conjuntament amb l'arxivera Rocío Ponce i hem fet un extens treball de recollida i anàlisi. És sorprenent constatar que els autors i realitzadors parlen dels arxius molt més que no ens pensem i no sempre en negatiu!

Com creu que han d'afrontar el futur els arxius?

En l'Administració la clau és esdevenir l'aliat imprescindible. Fora de l'Administració podem tenir reconeixement, però hem de promoure els serveis educatius i la nostra participació en organismes que vetllen pels drets humans. En general, hauríem de promoure la difusió cultural, cal buscar més espais on fer-nos visibles. Dedicuem poc temps a escriure i aquesta és una faceta molt important en la nostra professió, la de la comunicació. Crec que aquests àmbits els tenim abandonats i és on tenim el futur.

M. Àngels Suquet Fontana

Arxiu Municipal
de Sant Feliu de Guíxols

Abans: paper i estampa

Cap al s. XIV es va produir una autèntica revolució en les que ara anomenem *tecnologies de la informació*. Fins llavors, el suport documental per excel·lència havia estat el pergamí, obtingut a partir de pells de vedella, ovella o cabra. Com que la seva fabricació era laboriosa, el reciclatge era habitual i es reaprofitaven pergamins, són els anomenats *palimpsestos*. Des del s. XIII es generalitzà el paper, un invent xinès transmès pels àrabs. El nou suport, de factura més simple i barata, s'imposà i va permetre l'augment de la producció documental, tot afavorint la creació d'arxius.

Per una altra banda, gràcies a l'ús del paper, cap al s. XIV es aplicà la tècnica de l'estampació a l'obtenció mecanitzada de múltiples còpies de textos i, principalment, d'imatges (es calcula que les tirades inicials podien arribar a les 10.000 còpies). La primera tècnica fou la xilografia, amb matriu de fusta. Mercès a la nova tècnica, les imatges eren assequibles. Segons Pep Vila a *El gravat a Girona. Les terres gironines en 300 imatges antigues (1610-1915)*: "El gravat va permetre que molta gent, de diversa consideració social, tingués accés a unes formes de coneixement d'uns fets directes, imme-

diats; que pogués dialogar amb les ombres de personatges carismàtics, monuments, llocs de culte, petites pàtries les quals per moltes raons no els era possible contemplar directament." La invenció de la impremta de tipus mòbils entre 1439-1444 per Johannes Gutenberg va permetre la profusió del coneixement al món occidental. La impressió de la Bíblia, cap al 1455, va suposar un punt d'inflexió i, al voltant del 1500, s'havien fundat unes 1.100 impremtes en 200 poblacions i s'havien imprès uns 36.000 llibres (uns 12 milions de volums). El 1477 hi va haver el primer cartell imprès a Anglaterra. El cartell era la comunicació per escrit en espais públics de les informacions rellevants per a la comunitat, en lloc dels anuncis dels pregoners.

L'ús del paper, especialment des de la seva fabricació industrial al s. XIX, també facilità que les persones elaboressin els documents que es podrien anomenar *autobiogràfics* com el dietari (relació dels fets dia a dia), el diari íntim (narració cronològica no sistemàtica, centrada en sensacions i sentiments) o les memòries (narració experiències viscudes al llarg de la vida). Les cartes o correspondència són documents per a la comunicació interpersonal. Po-

den ser privades, públiques, oficials, obertes, doctrinals, científiques, poètiques, amoroses, etc. Un altre document essencial per als records de les persones va ser la fotografia. La presentació oficial de la fotografia per Daguerre el 1839, generalitzà la dèria pel retrat, que fins llavors es feia per mitjà de la pintura o del gravat, a l'abast només dels poderosos. Però les imatges encara eren úniques, l'obtenció de múltiples còpies en paper a partir d'un negatiu va ser possible a partir de la calotípia de Talbot. Al darrer terç del s. XIX, els retrats eren curiosament col·leccionats en àlbums fotogràfics ricament decorats.

D'esquerra a dreta:

Detall del *Llibre Vermell*, llibre de privilegis de Sant Feliu de Guíxols.
AMSGF. Col·lecció Municipal de Documents (autoria: Salvador Estibalca).

Llenguatge de programació per a la configuració d'aplicacions i sistemes informàtics.
Procedència: Extret de *Tech ingeniería informática fondo de pantalla* a <http://www.hdfondos.eu/preview/165949/3011/1999/o>

Ara: tecnologies de la informació i xarxes socials

Durant la segona meitat del segle xx, especialment des dels anys 80, la informàtica va provocar una altra gran revolució en la producció de documents. Tanmateix, la tecnologia s'havia començat a desenvolupar molt abans: la màquina diferencial per al càlcul de polinomis del britànic Charles Babbage (1791-1871) és la que es considera la primera computadora. El 1886, Herman Hollerith va dissenyar unes targetes perforades per a càlculs complexos realitzats per mitjà d'un aparell electrònic, una de les primeres aplicacions va ser el cens de població. El 1896 va fundar la Tabulating Machine Company, que el 1924 es convertí en la International Business Machines (IBM). El 1976 Steven P. Jobs i Stephen G. Wozniak van fundar Apple a Califòrnia, empresa que a mitjan anys vuitanta esdevindria la competència d'IBM PC. El seu Macintosh, per a usuaris sense coneixements de programació, va ser copiat per l'entorn MS-DOS, que va treure al mercat el Microsoft Windows, que s'ha imposat fins avui dia. L'ús de l'ofimàtica va multiplicar la producció de documents i generà l'arxiu dels directoris, a més dels tradicionals arxius en paper.

El 1948 Claude Shannon va inventar

l'expressió BIT (*binary digit*), tot avançant cap a la integració dels llenguatges alfanumèrics i audiovisuals. El 1969 els laboratoris Bell crearen un xip sensible a la llum, principi de la fotografia digital. Però la primera càmera digital, la Sony Mavica, no va aparèixer fins al 1981. El 1988 FUJI va comercialitzar la primera càmera fotogràfica digital que enregistrava en una targeta de memòria interna de 16 Mb. El 1995 CASIO llançà una càmera amb pantalla de cristall líquid i un any més tard ho va fer Kodak. En la popularització de la fotografia digital ha estat definitiu l'ús de dispositius mòbils. El juny del 1997 Philippe Kahn inventà la càmera fotogràfica per a terminals mòbils. Poc després entraria a treballar per a Motorola.

A banda del desenvolupament del suport electrònic, la creació d'internet i el treball en xarxes locals ha estat essencial per als conceptes actuals de generació i publicació de dades. Ja gairebé no es parla de documents i els arxius tradicionals no es conceben sense els repositoris corresponents. El 1990 es va plantar la llavor de la connectivitat global (World Wide Web) quan va desaparèixer Arpanet, una xarxa que servia per comunicar centres d'investiga-

ció i organismes oficials a EUA des de l'any 1969, però es va mantenir la xarxa d'ordinadors connectats i es van anar incorporant usuaris. Com en l'antiguitat, les dades oficials tenen el seu lloc específic –les seues electròniques– i les persones han desenvolupat els seus propis recursos –les xarxes socials. Així podríem dir que eines com els Calendar han substituït els diaris; que el Twitter fa la funció de diaris i memòries; que el Whatsapp equivaldria a les antigues cartes i que el Facebook o l'Instagram serien els àlbums de fotos per compartir amb familiars i amics.

CALIDOSCOPI LES IMATGES

1. Assumpta Mercader explicant el conté de *Pistó, el gos ferroviari* a l'Hospital el 8 de juny del 2018, durant la Fira del Conte. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (autoria: Salvador Estibalca).

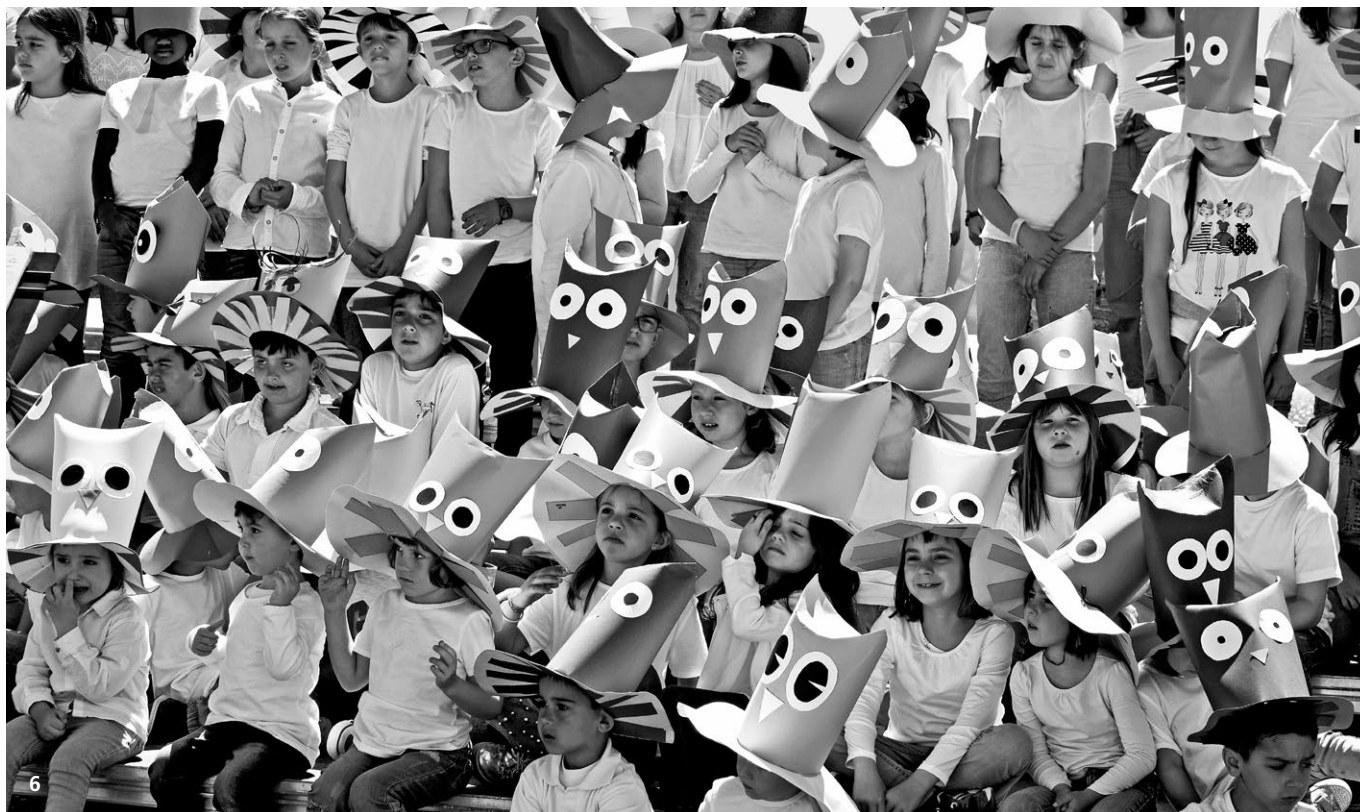
2. Exposició itinerant sobre el pintor Josep Albertí, realitzada en col·laboració amb el Museu d'Història durant la commemoració de l'Any Albertí, situada a la rambla Generalitat el 18 d'abril del 2013. AMSFG. Col·lecció Municipal d'imatges (autoria: Salvador Estibalca).
3. Alumnes d'Educació Infantil de l'Escola l'Ardenya durant una visita a l'ermita de Sant Amanç, el 6 de març del 2009, durant els Tallers d'Història *Sant Feliu a barri*. Procedència: Escola l'Ardenya (autoria desconeguda).

4. Alumnes de primària de l'Escola l'Ardenya observant la casa Heller el 5 de març del 2009 en el marc dels Tallers d'Història *Sant Feliu barri a barri*. Procedència: Escola l'Ardenya (autoria desconeguda). 5. Núria Pujol i Marc Auladell a l'estand de l'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols a la primera fira Arxius al carrer, el diumenge 12 de maig al passeig Rius i Calvet, durant el XVII Congrés d'Arxivística de Catalunya. AMSFG. Col·lecció Municipal d'imatges (autoria desconeguda).

6. Representació d'estrena de la cantata "Els tres desitjos de Rafael Patxot" pels professors i alumnes de l'Escola de Música, el diumenge 12 de maig del 2019, en el marc del XVII Congrés d'Arxivística de Catalunya. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (autoria: Pere Carreras).
7. Concert de la Cobla Sant Jordi organitzat amb motiu de la presentació de la publicació en línia del catàleg Garreta, el 9 de maig del 2015 a l'església del Monestir. La formació va interpretar sis sardanes fins ara desconegudes que Garreta presentà al concurs musical de la Casa Sobrequés de Girona el 1907 sense ser premiades. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (autoria: Salvador Estibalca).

8. Signatura del dipòsit de la documentació de l'entitat recreativa Nou Casino la Constància, coneguda popularment com a Casino dels Nois el 31 d'octubre del 2016. Moment de signatura de l'acord d'ingrés de la documentació a l'Arxiu Municipal. D'esquerra a dreta, el regidor d'Economia i Organització Josep Melcior Muñoz; l'alcalde Carles Motas; el president del Casino Josep Valentí; el secretari del Casino Joaquim Fons, i el regidor de l'Arxiu Municipal Jordi Vilà. AMSFG. Col·lecció Municipal d'imatges (autoria: Pere Carreras). 9. M. Àngels Suquet i Marc Auladell amb el Mag Xevi, durant la visita a la Casa Màgica el dia 11 de gener del 2012 amb motiu de l'entrevista per a L'Arjau número 67 Josep Albertí, el pintor enamorat de la vida. AMSFG. Col·lecció Municipal d'imatges (autoria: Bernd Grässer).

10. Josep Escortell a l'Arxiu Municipal el 19 de febrer del 2010 col·laborant amb Elena Esteve en la catalogació del fons fotogràfic de Lluís Esteve i Cruañas. AMSFG. Col·lecció Municipal d'imatges (autoria: Salvador Estibalca). 11. Visita dels alumnes de cicle superior de primària de l'Escola de l'Estació a l'Arxiu Municipal el 19 de febrer del 2010. AMSFG. Col·lecció Municipal d'imatges (autoria: Salvador Estibalca). 12. Equip de l'Arxiu Municipal amb les ulleres per veure en 3D el llibre *Costa Brava, història en relleu*, el 23 de novembre del 2011. AMSFG. Col·lecció Municipal d'imatges (autoria desconeguda).

13. Cor d'alumnes de l'Escola de Música durant la representació de la cantata "Els tres desitjos de Rafael Patxot" pels professors i alumnes de l'Escola de Música, el diumenge 12 de maig del 2019, en el marc del XVII Congrés d'Arxivística de Catalunya. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (autoria: Pere Carreras). 14. Detall de la maqueta de l'antiga estació de tren de Sant Feliu de Guíxols, realitzada per Ignasi Grinón, exposada a l'Arxiu Municipal durant la presentació de *L'Arjau* número 59 *Puja al tren!* el dia 10 d'abril del 2009, amb motiu dels 40 anys del tancament de la línia. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (autoria: Salvador Estibalca).

15. Josep Melcior Muñoz i M. Àngels Suquet al plató de TV Costa Brava a la Rambla el 23 d'abril del 2019. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (autoria: Núria Pujol).

16. Ignasi Griñón fent la tasca de catalogació del Fons de la Companyia del Ferrocarril de Sant Feliu de Guíxols a Girona el 9 d'octubre de 2008. AMSFG. Col·lecció Municipal d'imatges (autoria: Salvador Estibalca). 17. Núria Almar identificant imatges antigues amb la col·laboració de Lluís Palahi el 15 de novembre de 2011. AMSFG. Col·lecció Municipal d'imatges (autoria: Salvador Estibalca).

18. Anna Martínez fent tasques al dipòsit de documentació administrativa de l'Arxiu Municipal, el 28 de març del 2019. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (autoria: Salvador Estibalca). 19. Jordi Vilà, M. Àngels Suquet i Rosa Rourich el 18 de març del 2016. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (autoria: Salvador Estibalca).

El tinglado

Informació municipal

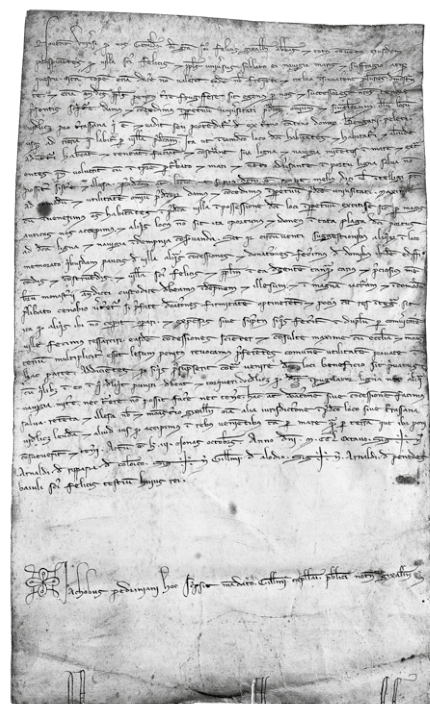
Fer la història de la ciutat

...

La documentació és la base per a la recerca sobre la història de la ciutat, per explicar què va passar i qui ho va fer. A partir del buidatge de les fonts documentals i la sistematització i anàlisi de les dades es poden descriure com va néixer la població i com s'ha desenvolupat.

Creixement de la vila medieval

L'origen de la població es troba en la fundació del monestir benedictí cap al segle x, la qual culminava la colonització de la Vall d'Aro, iniciada durant la segona meitat del segle ix. La vila es va establir a l'altre costat de la riera de les Comes (actual avinguda Juli Garreta) –les delimitacions del recinte eren la mateixa riera i els actuals carrer Hospital, la Rambla i el passeig del Mar. Una de les primeres notícies que es coneixen de l'existència de Sant Feliu de Guíxols es troba en un pergami del 1258 en què l'abat Gerald donava permís a la vila perquè tingués una drassana a la platja. Progressivament, la vila s'organitzava i es dotava de serveis per als seus habitants, que el rei autoritzava

Detall del pergami de l'any 1258 en què s'autoritzava les drassanes a la platja. AMSFG, Fons Ajuntament, Col·lecció de pergamins (reg. 8).

mitjançant privilegis que eren curosament copiats a l'anomenat *Libre Vermell* per evitar-ne la pèrdua. L'any 1323 el rei va autoritzar la realització d'un mercat setmanal i una fira anual. El 10 de juny de 1354 Sant Feliu de Guíxols esdevingué vila mig feudal –mig reial com a part esdevingué vila reial, com a membre i part de Girona, que tenia un gran interès a comptar amb una sortida al mar. La ciutat es va estendre cap a la riera de Tueda. Al s. xv Sant Feliu de Guíxols comptava amb una llotja i Consolat de Mar. Es van fabricar tres galeres, una de les quals fou la més gran construïda fins aleshores. Els mestres d'aixa de Sant Feliu eren requerits sovint a Barcelona per construir embarcacions. El 1492 la vila va rebre l'autorització reial per a la construcció d'un port.

Construcció i destrucció de les muralles

Una de les estructures de les quals es dotà la vila foren les muralles defensives, construïdes durant els segles xiv i xv. Per raons estratègiques, després de 300 anys d'existència, foren destruïdes per l'exèrcit francès el 1696, juntament amb la fortificació de Sant Elm. Aquest element va ser representat per dos artistes del gravat, el més antic, anterior a l'any 1610 sembla que fou realitzat per Adam Elsheimer; el segon, del 1668, és de Sébastien de Pontault, sieur de Beaulieu. El notari i jurat Joan Blanch va fer una extensa descripció de les muralles al *Manual d'acords* amb l'objectiu de valorar la pèrdua. L'enderroc d'aquest element defensiu coincideix amb l'inici del creixement urbanístic del segle xviii, en direcció a Castell d'Aro –tot apuntant el futur Eixample–, i seguint per la banda de Tueda, tot baixant cap a Calassanç. Aquest creixement es produí arran del

Gravat calcogràfic atribuït a Beaulieu amb una vista de Sant Feliu de Guíxols de l'any 1668, dins de la sèrie *Les plans et profils des principales villes et lieux considerables de la Principauté de Catalogne*. Procedència: Dipòsit de documents digitals de la UAB, disponible en línia a <https://ddd.uab.cat/record/166444> [Consulta: 9 setembre 2019].

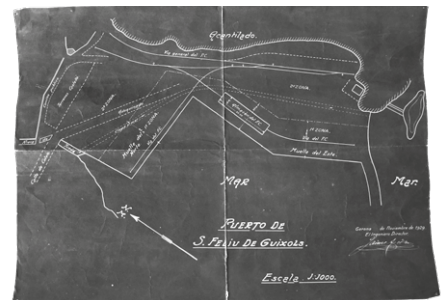
desenvolupament econòmic –i de retruc demogràfic– de la ciutat a causa, entre d'altres, de la incipient indústria del suro.

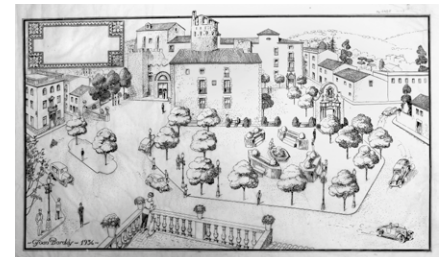
Alçat de la façana de l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols, probablement al segle xvii, amb indicació de la destinació de cadascun dels espais o dependències. AMSFG. Fons Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols.

La vila industrial del vuit-cents

Al segle xix la vila va experimentar un gran desenvolupament econòmic i demogràfic, a causa de la prosperitat de la indústria del suro i del comerç amb ultramar. La segona meitat del segle, la població va passar de 5.487 veïns a 11.333. El pla de *Reformas y mejoras* (1897) de l'arquitecte General Guitart i Lostaló va ser el primer instrument de planejament urbanístic de la ciutat, analitza i descriu la ciutat del moment amb els serveis i urbanitzacions existents i proposa i raona el model de creixement per a Sant Feliu de Guíxols. D'acord amb aquest pla, es van urbanitzar el barri de l'Estació (Tueda) i el barri de l'Eixample, a banda i banda de la carretera de Girona, on hi havia moltes fàbriques. Va néixer el passeig, al damunt de l'arenys de la platja, i esdevingué un dels espais més

Plànol del port elaborat per l'enginyer Andreu l'any 1929. AMSFG. Fons Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols.

Perspectiva de la plaça del Monestir corresponent al projecte d'urbanització elaborat per Joan Bordàs l'any 1936. AMSFG. Fons Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols.

emblemàtics de Sant Feliu de Guíxols. L'alineació definitiva la projectà l'any 1853 l'arquitecte Martí Sureda. Tot seguit la burgesia hi va edificar bells edificis que van substituir els que hi havia, vinculats a la gent del mar. Hi tenien lloc les festes i grans esdeveniments socials. La vila esdevingué una petita ciutat industrial, oberta al món i a la cultura, dotada de comoditats i serveis com escoles públiques i privades, religioses i laiques; enllumenat de gas, ferrocarril, port, etc. Aquesta és la població que retratà Jaume Bertran, el primer fotògraf en prendre sèries de vistes fotogràfiques per plasmar la ciutat. A finals de la dècada dels vuitanta del segle xix, va publicar *Vistas de San Feliu, por J. Bertran*, considerada la seva obra més coneguda i més valuosa.

Una regió devastada

La prosperitat econòmica deguda a la indústria del suro s'incrementà quan Sant Feliu de Guíxols esdevingué una de les primeres ciutats atractives per als estiuejants, ja que hi disposaven de platja i de tots els serveis i comoditats propis d'una petita ciutat. Aquell benestar s'interrompé amb motiu de les grans guerres del segle xx, tanmateix als anys 20 ja es van fer els complexos turístics de Sant Elm i s'Agaró. La Guerra Civil significà un parèntesi traumàtic, durant el qual la ciutat fou durament castigada per les bombes. Els bombardejos van provocar desperfectes en 533 cases, 40 de les quals van ser totalment destruïdes, i en 68 fàbriques. El fons fotogràfic de Vicenç Gandol, que seria

Habitatges destruïts pels bombardejos de la Guerra Civil espanyola. AMSFG. Fons Vicenç Gandol (autoria: Vicenç Gandol).

el primer alcalde durant la dictadura és un testimoni gràfic de primer ordre per documentar la destrucció patida, entre altres fets de la Guerra Civil. La ciutat va ser reconstruïda amb l'ajuda del Servicio Nacional de Regiones Devastadas y Reparaciones. Es van urbanitzar les principals vies de la ciutat: el passeig del Mar, el dels Guíxols i la rambla del Portalet. També es va haver de construir de nou l'edifici de l'Ajuntament, del qual només restava de peu la torre amb el rellotge públic. El projecte, de l'any 1944, es troba a l'Arxiu Municipal.

Un atractiu per als turistes

El boom del turisme, especialment durant les dècades dels 60 i 70 del segle xx, va desencadenar una ferotge especulació urbanística. Hi havia una forta demanda d'habitatges, tant per als turistes com per als nousvinguts que venien d'arreu d'Espanya cercant feina. Un dels llocs on la construcció tingué més impacte visual fou la primera línia de mar, on es van enderrocar un gran nombre d'edificis senyorials que foren substituïts pels actuals blocs de pisos. Per sort, algunes cases emblemàtiques es van conservar com can Sibils, Patxot, Casino dels Nois, Mainegre, etc. Afortunadament, alguns dels nous edificis van ser fets amb encert i carisma, com can Cendrós o ca l'Ararà. La documentació de l'Ajuntament de Sant Feliu, corresponent a projectes d'urbanització i a llicències d'obra, permet un acurat coneixement de tot aquest procés de transformació.

Venedor ambulant de gelats a la platja de Sant Pol als anys setanta. AMSFG. Col·lecció Municipal d'imatges (autoria desconeguda).

Una ciutat per als ciutadans

Amb la mort del dictador l'any 1975 i el posterior canvi de règim es va passar gradualment a un creixement planificat i a la creació d'infraestructures per al servei i benestar dels ciutadans. No obstant, el primer pla aprovat en la nova etapa, el Pla General Municipal d'Ordenació de Sant Feliu de Guíxols (1985), arrossegava encara moltes de les inèrcies de l'època anterior i no va poder aturar del tot les actuacions especulatives que ja estaven engegades o aprovades. Paulatinament, la ciutat es va dotar de tot el necessari per afrontar els nous reptes que se li presentaven, però amb el canvi de mil·lenni el model turístic massificat entrà en crisi i s'inicià el tancament d'establiments hotelers. Han calgut dues dècades per plantejar un nou model de ciutat.

Sobre el tren i la seva gent...

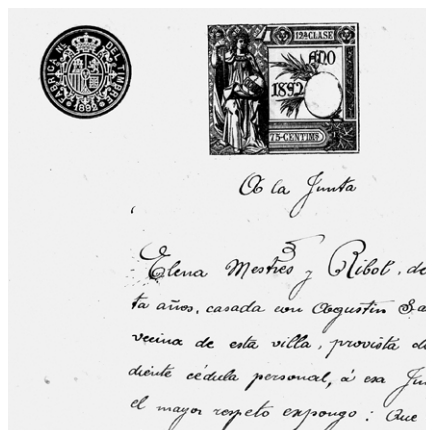
■■■

L'Arxiu Municipal guarda fons d'empreses i entitats, com el Salvament de Naufrags, el Casino dels Nois, i diverses fàbriques de suro i altres indústries de Sant Feliu de Guíxols. Un dels fons més complets i interessants és el de la Companyia del Ferrocarril de Sant Feliu de Guíxols a Girona, gràcies a aquests documents podem saber com es va fer el tren i tots els detalls del seu funcionament, però també com afectava el territori i les persones.

La venda de refrescos als viatgers

El 5 juliol del 1892, és a dir 5 dies després de la inauguració de la línia, Elena Mestres i Ribot va sol·licitar permís a la companyia per vendre refrescos als passatgers a l'andana de l'estació de Sant Feliu de Guíxols. Deia que així podria guanyar uns diners, encara que no fossin gaires, de manera decorosa. Amb aquests petits guanys podria contribuir a la manutenció de la seva família nombrosa, amb 5 fills menors de 10 anys, ja que el sou de jornalier del seu marit era modest. La

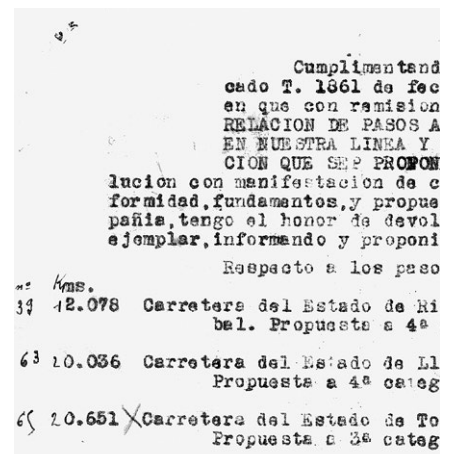
protagonista d'aquesta història era una dona emprenedora que veia el tren com un revulsiu del territori, tal com bé explica ella mateixa que era percebut per tothom. No obstant, el document mostra molt bé quina era la situació de dependència en relació amb el marit i també la necessitat de complir, com a dona, amb uns requeriments ètics i morals en tot el que feia.

Fragment de la sol·licitud d'Elena Mestres. AMSFG, Fons de la Companyia del Ferrocarril de Sant Feliu de Guíxols a Girona (FC470).

Els passos a nivell

El creuament de la via amb la carretera esdevingué un problema en la mesura que s'incrementà el trànsit de camions i autobusos. Aquests vehicles de gran tonatge van començar a circular quan se'ls aplicà el motor Diesel, a mitjan anys 20. Tanmateix la companyia va elaborar un informe sobre els passos a nivell per a la Divisió Tècnica i Administrativa de

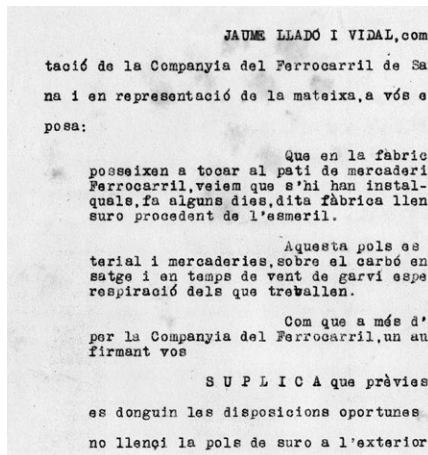
Detall de l'informe sobre els passos a nivell per a la Divisió Tècnica i Administrativa de Ferrocarrils de l'Estat. AMSFG, Fons de la Companyia del Ferrocarril de Sant Feliu de Guíxols a Girona (FC5728).

Ferrocarrils de l'Estat el 16 de juliol de 1930, que mostra que el trànsit d'aquest tipus de vehicles encara no era nombrós. A banda de fer una relació dels camins i carreteres amb els quals la via feia intersecció, explica la seva antiguitat i, per tant, també de quina administració eren competència, per determinar qui s'havia de fer càrrec de guardar-los. També quantifica el nombre de vehicles que creuaven els passos a nivell que eren responsabilitat de la companyia perquè eren els que existien en el moment de construir la línia. Concretament es tractava dels tres passos a nivell següents: el del camí del Remei, pel qual passaven 4 o 5 carros al dia i que no podia ser transitat per automòbils; el camí del cementiri de Cassà de la Selva, pel qual només excepcionalment els dimecres, dies de mercat, poden arribar a circular 30 carros i el camí del veïnat de Serinyà, del mateix municipi, pels quals hi havia dies que no hi passava ni un sol carro. L'ús d'automòbils particulars

no es generalitzaria fins a la segona meitat del segle xx, ben bé la dècada dels 60, amb la popularització de l'entranyable i menuts models Isetta i 600 de Seat. Però la proliferació dels cotxes, inicià altres problemes per al tren, ja que significa l'inici de la seva decadència.

Problemes de contaminació

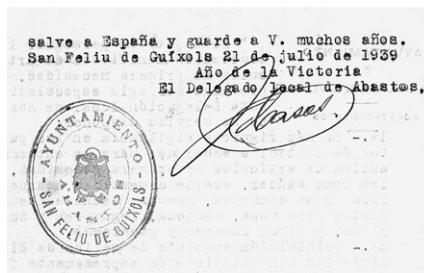
Per desgràcia els problemes derivats de la contaminació ambiental, tan preocupants actualment, ja van començar durant la segona revolució industrial i es van començar a fer evidents al s. xx. Un testimoni és l'escrit que, el 29 de novembre del 1932, l'enginyer "quefe" de la companyia adreçà a la Junta Municipal de Sanitat per sol·licitar les mesures oportunes per evitar que la pols de l'esmerilat de la fàbrica Burgell fos llançada a l'exterior. Aquesta fàbrica estava situada just al costat de l'estació i la pols del polit dels taps de suro sortia a dojo per les 5 xemeneies que feia poc que s'havien instal·lat. Aquest polsim, altament inflamable, quedava dipositat al damunt del material de la companyia i de les mercaderies que havia de transportar el tren, embrutia el carbó de les locomotores i s'enganxava tossudament a les peces del tren que els treballadors havien d'engreixar abans de cada viatge. Però el pitjor de tot és que els treballadors la respiraven i els entrava als ulls, especialment quan feia garbí.

Línies corresponents a la denúncia presentada per la Companyia del Ferrocarril a la Junta Municipal de Sanitat. AMSFG, Fons de la Companyia del Ferrocarril de Sant Feliu de Guíxols a Girona (FC275).

La fam de la postguerra

El 21 de juliol del 1939 una de les prioritats era el subministrament d'aliments a la població després de tres anys de Guerra Civil. Aquesta situació de desesperació i emergència queda ben reflectida en la circular de la Delegació Local d'Abastaments. Atesa l'escassetat de queviures, per evitar el frau, aquest organisme indicava a la companyia del

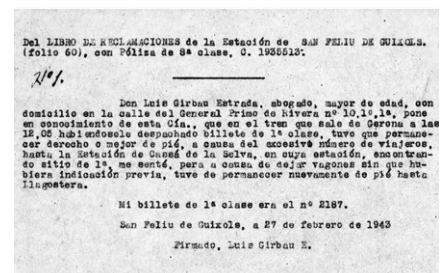

Fragment de la circular de la Delegació Local d'Abastaments. AMSFG, Fons de la Companyia del Ferrocarril de Sant Feliu de Guíxols a Girona (FC1545).

tren quines mesures havien d'aplicar per a la vigilància i la supervisió dels aliments de primera necessitat que eren el sucre, l'oli comestible, la carn salada i en conserva, ous, llet condensada, pastes per a sopa, llard, llegums i les seves farines, i vins comuns i generosos. El peix era un producte molt apreciat i de transport més delicat, era objecte d'un control específic. En altres documents es fa referència al transport de vagons sencers de patates.

Un viatger indignat

Malgrat que el tren de Sant Feliu de Guíxols a Girona s'associa a records entranyables i nostàlgics, especialment per part d'aquells que el van conèixer, també hi va haver reclamacions i incidències. El llibre de reclamacions recull aquells aspectes que no estaven ben atesos del servei de transport. El 27 de febrer del 1943, Lluís Girbau Estrada va presentar una queixa perquè, encara que havia comprat un bitllet de primera, va haver d'anar dret fins a Cassà de la Selva, on va poder seure però per

Detall de la reclamació presentada per Lluís Girbau Estrada. AMSFG, Fons de la Companyia del Ferrocarril de Sant Feliu de Guíxols a Girona (FC6206).

pocs moments. Novament, la gestió incorrecta dels cotxes de passatgers el va deixar dret fins a Llagostera.

Tota la vida consagrada a l'empresa

En un moment on el tema de les pensions és un dels que més preocupen els ciutadans d'aquest Estat, ja que des de la reforma de les pensions que va fer el Govern de l'Estat l'any 2013, els mesos de cotització requerits i l'edat de jubilació augmenten progressivament fins l'any 2027, que l'edat de jubilació avançada serà de 65 anys amb un mínim de 38 anys i 6 mesos cotitzats o bé de 67 anys en cas de menor temps de cotització. Lamentablement tornem enrere. Per un esberrany a mà, datat el 13 de setembre del 1948, llavors feia 56 anys des de la inauguració de la companyia, es dedueix que devien estar mirant qui s'havia de jubilar. En aquest document hi ha una llista amb el nom de 7 treballadors, 6 homes i una dona amb edats entre els 69 i els 75 anys,

13 setembre 1948.

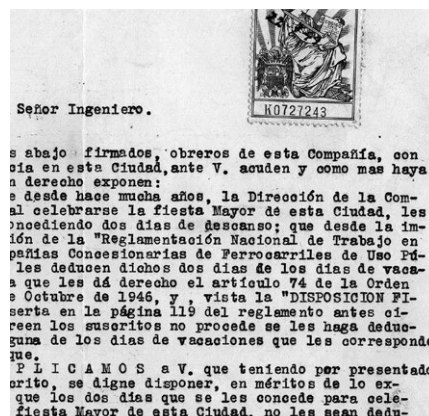
MANEJADORES	Edad	Empiezo de la Compañia	edad actual
Jedro Selgas	75	14 agosto 1873	48
Tomás Galán	72	20 octubre 1876	47
Antoni Ferreras	69	21 abril 1879	45
Marino Casanova	67	28 agosto 1881	44
Manuel López	69	10 junio 1879	45
Francisco Fornell	69	16 abril 1879	47
Juan Colera	72	15 octubre 1876	45

Llista amb els treballadors per jubilar. AMSFG, Fons de la Companyia del Ferrocarril de Sant Feliu de Guíxols a Girona (FC172).

dels quals 5 havien estat treballant a la companyia durant més de quaranta anys. Les dues persones amb més anys de servei, 48 anys, tenien 75 i 69 anys respectivament.

Els treballadors volen gaudir de la Festa Major

El 22 de juliol de 1949 els 20 treballadors de l'estació de Sant Feliu de Guíxols van fer un escrit adreçat a l'enginyer en cap de la companyia per demanar que els dos dies que tradicionalment se'ls concedien per poder gaudir de la Festa Major no se'ls descomptessin del sou o bé no els hi fessin recuperar. Encara fins llavors hi havia hagut un pacte de fet entre l'empresa i els seus empleats, la qüestió no devia ser massa clara. El cert és que la consulta es va transferir a instàncies superiors i la resposta de la Delegació de Treball de Girona no va

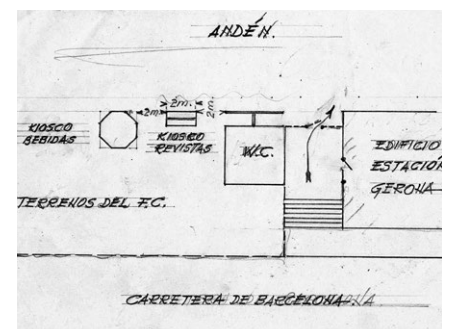

Vista de la petició dels treballadors de l'estació de Sant Feliu. AMSFG, Fons de la Companyia del Ferrocarril de Sant Feliu de Guíxols a Girona (FC148).

arribar fins al febrer de l'any següent. L'escrit simplement deia que havien de ser considerats festius no recuperables aquells dies en què fos preceptiu anar a Missa, tal com establia la normativa sobre el descans dominical.

Un quiosc amb publicacions decentes

La dictadura franquista suposà un règim de repressió a tots nivells, polític i de valors. Una estratègia consistia a promoure sentiment de culpa a aquelles persones que, de bona fe, s'escoltaven els que els adoctrinaven. Un altre recurs era generar por a ser descobert i denunciat, a ser castigat i rebutjat, si algú s'endinsava en consideracions i ideologies no afins al règim. L'octubre del 1951, Dolors Arbusà sol·licità permís per instal·lar un quiosc a l'estació de Girona, descriu les característiques i la ubicació, també es compromet específicament a no vendre publicacions immorals ni de caràcter subversiu.

Fragment de la sol·licitud de Dolors Arbusà. AMSFG, Fons de la Companyia del Ferrocarril de Sant Feliu de Guíxols a Girona (FC6557).

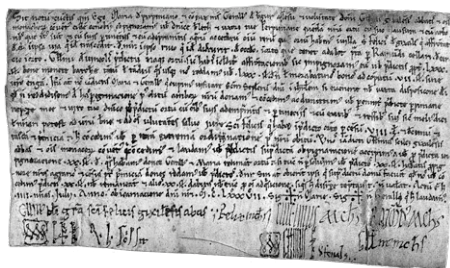
Com vivien els guixolencs abans...

...

L'Arxiu Municipal té un autèntic tresor en documents, en els quals es poden trobar detalls de la vida quotidiana dels guixolencs des de molt antic.

Un viatge a Terra Santa l'any 1187

El document més antic de l'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols és del segle XII. És un tipus de document anomenat *censal*, que ve a ser una mena d'hipoteca sobre un bé que servia com a garantia o aval. El censal consistia a pagar una quota o cànon anual a canvi del préstec d'una quantitat de

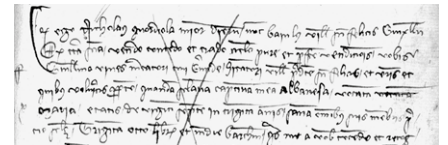

Detall del censal de Maria de Perpinyà i Gerard de Begur. AMSFG. Fons Ajuntament. Col·lecció de pergamins (reg. 2).

diners. El 4 de juliol del 1187, el matrimoni guixolenc Maria de Perpinyà i Gerard de Begur van fer el censal sobre un hort amb autorització de l'abat del Monestir, ja que volien fer una peregrinació a Terra Santa, que és la zona que hi ha entre el riu Jordà i el mar Mediterrani. Aquest territori té un important significat per a les religions jueva, cristiana i musulmana. Molts llocs d'aquest territori han estat destinacions de peregrins durant segles, especialment Jerusalem, la ciutat santa dels jueus que, per als cristians, representa el lloc del mestratge i passió de Jesús i, per als musulmans, l'escenari de l'ascensió al cel de Mahoma. Aquests guixolencs van decidir fer aquest viatge tan simbòlic en plena realització de les Croades. Aquestes expedicions bèl·liques dels estats europeus per expulsar els musulmans d'aquest lloc van tenir lloc principalment entre els anys 1095 i 1276.

Es ven esclava a bon preu

La presència de mà d'obra esclava era un fet habitual dins l'economia mercantil i productiva del món urbà de l'occident medieval. Per això, tampoc era estranya en una població portuària i amb un gran dinamisme comercial com Sant Feliu de Guíxols. La documentació de l'Arxiu Municipal ens permet conèixer el nom de diversos guixolencs del segle XIV que posseïen algun captiu, per exemple Pere Mont-ras, el 1359, i Jaume de Fornells, el 1375. El 13 de juny del 1390, a la nota-

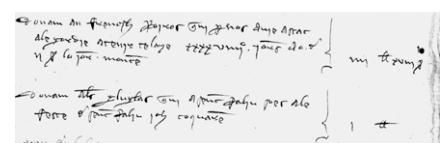

Detall d'un document del Fons de la Notaria de Sant Feliu de Guíxols on es pot llegir "la meua esclava albanesa captiva anomenada Maria, entre vint-i-set i trenta anys d'edat, sana i amb tots els seus membres". AMSFG, Fons Notaria de Sant Feliu, 1.

ria de Jaspert Roig, Nicolau Guardiola va vendre al mercader Guillem Vinyes, ciutadà de Girona resident a Sant Feliu, una esclava seva albanesa anomenada Maria; la noia tenia entre 27 i 30 anys, estava sana i no li faltava cap dels seus membres. Guardiola era batlle de la vila, és a dir, funcionari reial, i l'operació es va cloure pel preu de 38 lliures i mitja barcelonines. El 1396 tenien esclau el barber Bernat Conill, en Ribot, en Pere Sans o el mercader Arnau de Campllonch; d'altres com el sabater Torroella, en Caritat o en Jaume Provensal eren amos d'una esclava.

Bona Festa Major del 1383!

A Sant Feliu l'arribada de l'estiu significa també la imminent celebració de la Festa Major. Aquesta festivitat té un origen religiós i encara que actualment comprèn diversos dies, s'escau

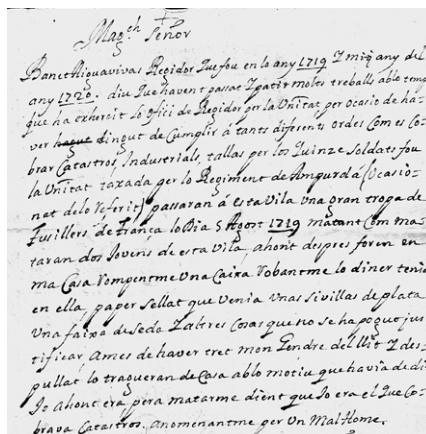

Fragment on es poden identificar les paraules joglars ("gluglas") i festa de Sant Feliu ("feste de sent faliu"). AMSFG, Fons Ajuntament, Comptes municipals de 1383, fol. 8r (UI. 5311/5).

oficialment el dia 1 d'agost en honor del patró de la localitat, Sant Feliu l'Africà. Des de temps remots, però, els guixolencs també han donat a la festa un caire lúdic i divertit. Si actualment gaudim dels concerts, la música i les nombroses activitats d'animació a l'aire lliure que es programen entre els últims dies de juliol i els primers dies d'agost, tampoc en el passat remot descuidaven l'aspecte més popular de la Festa Major, d'acord amb els gustos i les possibilitats del moment. Tant és així que l'any 1383, per exemple, les autoritats municipals van pagar uns joglars perquè divertissin grans i petits durant aquesta diada tan assenyalada.

Una feina perillosa

Entre el 1718 i el 1720 es desenvolupà la guerra de la quàdruple aliança que va enfrontar el regne d'Espanya amb una coalició formada per França, Gran Bretanya, el Sacre Imperi Germànic i les Províncies Unides (Països Baixos). El 1719 el duc de Berwick va realitzar un intent d'invasió d'Espanya per tres punts: Navarra, el país Basc i els Pirineus catalans. Durant tot l'any 1719 els carrasquets, seguidors de Pere Joan Barceló i Anguera àlies el Carrasquet, cap guerriller austriacista, realitzaren accions pràcticament arreu de Catalunya en suport de l'atac del duc de Berwick. Segons el regidor guixolenc Benet Aiguavivas algunes partides de carrasquets realitzaren incursions contra Sant Feliu i, més concreta-

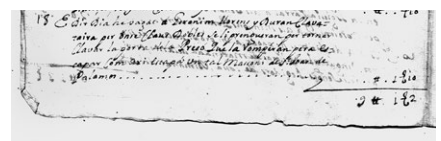

Fragment de la carta de Benet Aiguavivas en què relatava els greuges patits per part dels carrasquets. AMSFG. Fons Ajuntament, UI 5199.

ment, contra la seva persona i hisenda. Així, el 5 d'agost del 1719 un grup d'aquests guerrillers entraren a la vila i mataren dos homes joves, després anaren a la casa d'aquest regidor on robaren els diners guardats en una caixa, el paper segellat que venia i altres objectes com unes sivelles de plata i una faixa de seda. Tanmateix, sembla que els carrasquets hi tenien algun compte pendent, ja que, durant l'atac, varen treure el seu gendre de casa i, deixant-lo despullat al mig del carrer, l'amenaçaren perquè digués on s'amagava en Benet Aiguavivas, ja que volien matar-lo adduint, com a tot motiu, que era l'encarregat de cobrar el cadastre. Pel que es veu una feina d'alt risc a l'època.

Una presó de màxima seguretat?

Entre les diverses dependències de l'antic edifici de l'ajuntament que hi havia hagut a la plaça del Mercat –al mateix lloc on hi ha l'actual ajuntament– es trobaven uns calabossos per als malfactors. Segons la comptabilitat municipal, no sembla pas que el 1730 aquestes instal·lacions fossin gaire segures si tenim en compte que algunes de les despeses d'aquell any fan referència a obres de fusteria i paleta per a "adobar y fortificar la presó". De totes, resulta especialment significatiu el pagament de les autoritats municipals a Jeroni Llorens Duran, d'ofici clavetaire, per fabricar onze claus dobles i tornar a clavar la porta de la garjola, després que un reclús de Sant Joan de Palamós anomenat Massoni hagués aconseguit trencar-la i escapar-se.

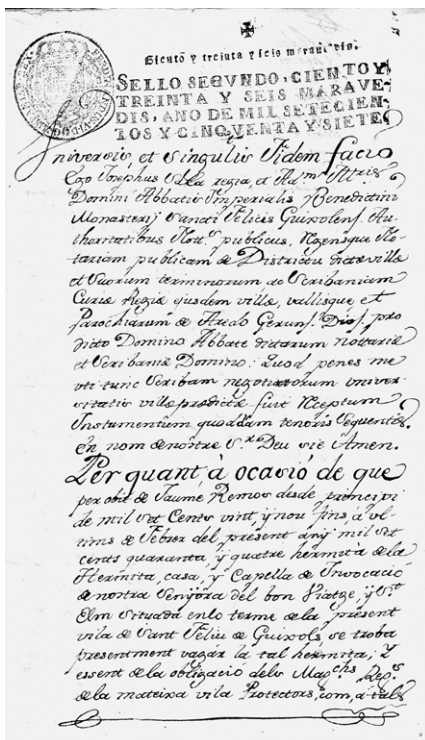
Detall del llibre de comptes amb l'assentament del pagament Jeroni Llorens per a la reparació de la porta de la presó. AMSFG, Fons Ajuntament, Comptes municipals de 1730 (UI. 5334).

L'ermità de Sant Elm

L'ermita de Sant Elm, damunt la muntanya del mateix nom, és un dels perfils més característics de Sant Feliu. La seva ubicació en un indret antigament apartat de la vila i d'accés relativament difícil la convertia, d'acord amb la forta religiositat de l'època, en un lloc de recolliment i devoció en què la persona que en tenia cura, l'ermità, menava una vida austera i contemplativa. L'any 1744 els registres de l'Ajuntament de Sant Feliu

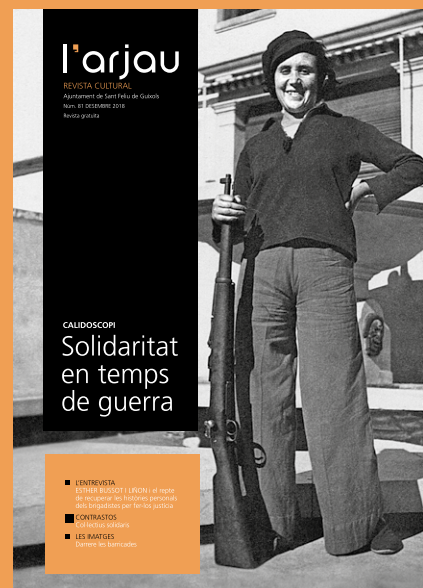
concediren el càrrec d'ermità de Sant Elm al guixolenc Guerau Patxot amb la responsabilitat de mantenir-ne en bones condicions la capella, ajudar a la celebració de les misses i rebre les almoines que hi oferien els devots. A més, baixaria cada dissabte al poble a demanar caritat en nom de la Verge del Bon Viatge i Sant Elm; per anunciar la seva presència, duria una campaneta que faria sonar en arribar a les portes de les cases. El contracte també establí que Patxot hauria d'assistir a totes les processons solemnes que es feien a la localitat i "ajudar al mestre de Estudi de la vila a fer estar quiets y anar arreglats davant de las professons los minyons mes xichs". Una segona funció important de l'ermità era la vigilància de la costa davant la possible presència de corsaris i altres amenaces, havent d'advertir del perill amb senyals de foc, així com comunicar la visió de fogueres provinents dels punts de guaita propers de Tossa i de Sant Sebastià (Palafrugell).

En l'actualitat, l'ermita ha cedit bona part de l'exclusivitat de la muntanya de Sant Elm a hotels i xalets i l'ermità ha estat substituït per nombrosos turistes que puguen fins a aquest mirador privilegiat des d'on, segons es diu, el periodista Ferran Agulló s'hauria inspirat per batejar el litoral gironí amb la denominació de Costa Brava.

Detall del nomenament de Guerau Patxot com a ermità de Sant Elm. AMSFG, Fons Ajuntament, H-510/33.

Els darrers números...

On aconseguir L'ARJAU?

L'ARJAU és una revista editada per l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols que tracta temes culturals del municipi i el seu entorn. Aquesta publicació es distribueix de manera gratuïta i es pot trobar en els estancs i llibreries de Sant Feliu de Guíxols o en els serveis municipals següents: Botiga del Monestir, Oficina d'Informació i Atenció Ciutadana, Punt d'Informació Juvenil, Guíxols Desenvolupament (estació d'autobusos), centres cívics de Vilartagues i Tueda, Biblioteca Pública Octavi Viader i Margarit i Arxiu Municipal.

Descarrega'l també a:
<http://www.arxiunicipal.guixols.cat/publicacions/revista-l-arjau.html>

l'arjau

REVISTA CULTURAL

Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols

Núm. 83 DESEMBRE 2019

Revista gratuïta

